

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΖ | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1968 | ΑΡΙΘ. 8

Η ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ ἁγία Κυριακὴ τῶν Βαΐων, ἡ καὶ «Βαΐοφόρος» λεγομένη, τὸ πάλαι συνεορτάζετο μετὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Λαζάρου. Κατὰ τὸν Καθηγητὴν Παν. Τρεμπέλαν¹, ἤδη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα εἶχε καθιερωθῆ ἐκεῖ (δηλ. ἐν Ἱεροσολύμοις) ἡ λιτανεΐα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πλήθη τῶν πιστῶν ἐκκινουῦντα ἀπὸ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν μετὰ τὴν ἐκεῖ γενομένην ἀκολουθίαν, ἔχοντα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον, διέτρεχον πᾶσαν τὴν πόλιν ψάλλοντα ὕμνους μετὰ τῆς ἐπαναλαμβανομένης ἐπιφώνου: «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι Κυρίου». Τὴν γνώμην του ταύτην στηρίζει ὁ Καθηγητὴς Τρεμπέλας εἰς τὸ ὅτι ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ ὕμνου ἁγίου, ἁγιος, ἁγιος Κύριος Σαβαώθ... Ὁσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι Κυρίου» ἐμφανίζεται εἰς τε τὴν ἀρχαιοτάτην λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου καὶ εἰς τὸ Ὀδοιπορικὸν τῆς Αἰθιοπίας, οὗτινος ἡ χρονολόγησις ἀνάγεται εἰς τὰ ἔτη 393 - 394².

Ἄλλ' ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἰδιαιτέρα ἑορτὴ, κεχωρισμένη τῆς τοῦ Λαζάρου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιερῶνται Ὀμιλίαι καὶ Λόγοι, μόλις τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος πανηγυρίζεται. Πρῶτος δ' ἀφιερῶσας κεχωρισμένως εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἑορτὰς θαυμασίους Ἀνακρεοντεῖους ὕμνους, ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Σωφρόνιος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων (634 - 11 Μαρτίου 638). Καὶ εἰς μὲν τὴν ἑορτὴν τοῦ Λαζάρου ἀφιέρωσεν 119 στίχους Ἀνακρεοντεῖους, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Εἰς τὸ περὶ τὸν Λάζαρον θαῦμα τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Εἰς δὲ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ἀφιέρωσε τὸν ἐξ 123 στίχων θαυμάσιον Ἀνακρεοντεῖον ὕμνον, ὑπὸ τὸν ἐπιτίτλον: «Εἰς τὴν

1. Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς, Ἐν Ἀθήναις 1961 σ. 176.

2. Ὁρα Ε. Weigand, Byz. Zeitschr. 20 (1911) 1 - 26. Νεωτέραν βιβλιογρ. παρὰ Altaner, Patrologie 1963 σ. 205.

βαϊπάντησιν τοῦ Κυρίου»³. Τὴν μεγάλην προσωπικότητα τοῦ ἁγίου Σωφρονίου ἰδιαίτερος ἐξῆρα διὰ δύο μονογραφιῶν⁴. Θὰ λάβωμεν δὲ ἀφορμὴν νὰ ὀμιλήσωμεν ἄλλοτε καὶ περὶ τῆς μεγάλης τούτου ὑμνογραφικῆς παραγωγῆς, τῶν Ἰδιομέλων καὶ τῶν ἀφθάστων εἰς λυρισμὸν καὶ πάθος ὕμνων αὐτοῦ εἰς τὰ ἅγια καὶ φρικτὰ Πάθη τοῦ Κυρίου, τῶν ψαλλομένων καθ' ὅλην τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα.

Καὶ αἱ μὲν εἰς τὸν Λάζαρον ἀφιερωμένοι Ὀμιλῖαι τῶν Πατέρων προηγουῦνται χρονικῶς τῶν εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ἀφιερωμένων. Πρῶτος μέγας καὶ ἑνδοξος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀφιερῶσας Ὀμιλίαν εἰς τὸν Λάζαρον, ὑπῆρξεν ὁ περίφημος Καππαδόκης πρωθιεράρχης, μητροπολίτης Ἰκονίου ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κατασταθεὶς, ἅγιος Ἀμφιλόχιος (341/5 - 395/400). Ἡ Ὀμιλία του φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον»⁵. Μετ' αὐτὸν φέρεται ὁ ἱερός Χρυσόστομος (344/54-407) ὡς ἀφιερῶσας τὰς ἐξῆς Ὀμιλίας εἰς τὸν Λάζαρον: «Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον»⁶, ἑτέραν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν⁷. Ἡ πρώτη φέρει ἀντιρρητικὸν χαρακτῆρα καὶ ἐμπεριλαμβάναται μεταξὺ τῶν δώδεκα Ὀμιλιῶν, τῶν στρεφομένων κατὰ τῶν Ἀνομοίων, ἐν τῷ συλλογικῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Περὶ ἀκαταλήπτου, ἀπόντος ἐπισκόπου, πρὸς Ἀνομοίους». Ἡ δευτέρα εἶναι Ὀμιλία εἰδικὴ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Λαζάρου. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος φέρεται ὡς ἀφιερῶσας καὶ τρίτην Ὀμιλίαν μετ' τὴν ἐπιγραφὴν: «Εἰς Μάρθαν καὶ Μαρίαν καὶ Λάζαρον, καὶ Ἠλίαν τὸν προφήτην»⁸. Ἡ Ὀμιλία αὕτη δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ὡς πᾶς τις δύναται ἀράματα καὶ ἐκ τοῦ ὕφους ἀκόμη ν' ἀντιληφθῆ. Τοῦτο δέχονται καὶ πάντες οἱ κριτικοὶ ἐπιστήμονες. Καὶ αὐτὸς ὁ Migne συνεξέδωκε ταύτην μετὰ τῶν ἀνόθων (spuria) ἔργων, τῶν ἐσφαλμένως ἀποδιδιομένων εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον. Ἡ Ὀμιλία αὕτη καθ' ἡμᾶς ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸν ἱερὸν Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου, ὡς τὸ δι' ἐρωταποκρίσεων ὕφος, τὸ λίαν ὑπὸ τοῦ Καππαδόκου τούτου Πατρὸς χρησιμοποιοῦμενον, ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν. Ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀκριβές, τότε ἡ Ὀμιλία αὕτη ἀνήκει εἰς τὰ ἔτη

3. Παρὰ Migne, PG 87, III, 3760 - 3772.

4. «Θεολογία» 1951 καὶ 1958 δι' ἀνατύπου ἐκ τιμητικοῦ τόμου εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἀμίλκαν Ἀλιβιζᾶτον.

5. Migne, PG 39, 60 - 65.

6. Migne, PG 48, 779 - 784.

7. Αὐτόθι 50, 641/4.

8. Migne, PG 61, 701-706.

374 - 400 μ.Χ. Εἶναι δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀξιόλογος, ἥτοι καὶ διὰ τὰ νοήματα καὶ τὰς ἐκφραζομένας ἰδέας καὶ χρησιμοποιουμένους ὄρους, ἀλλὰ καὶ διότι συνδέει τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου μετὰ τῆς τῶν Βαβυλωνίων. Τρεῖς δὲ ἕτεροι σύντομοι Ὁμιλῖαι «Εἰς τὸν Λάζαρον», ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου φερόμεναι, εἶναι ἀσφαλῶς νόθοι⁹. Αἱ Ὁμιλῖαι αὗται ἐκ τοῦ ὕφους καὶ τῆς ὕλης συνθέσεως τῆς φράσεως καὶ τῶν ἰδεῶν, ἐμφανίζονται πολὺ μεταγενεστέρως ἐποχῆς.

Τὴν πρώτην ἑκτενῆ Ὁμιλίαν «Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον» ὀφείλομεν εἰς τὸν ἐξαίρετον ὕμνογράφον καὶ ρήτορα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, τὸν περίφημον Ἀνδρέαν Κρήτης, τὸν καὶ Ἱεροσολυμίτην ἢ Δαμασκηνὸν (660 - 740), τὸν ἱερὸν συνθέτην τοῦ «Μεγάλου Κανόνος». Ἡ Ὁμιλία εἶναι συνθετικὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πλουσιωτάτης βυζαντινῆς ρητορείας καὶ καλλιπειίας, μὲ εἰκόνας ζωηρὰς καὶ παραστάσεις συμβολικὰς, φράσεις δὲ καὶ ἐννοίας ἐντυπωτικὰς καὶ πλήρεις παθοποιίας. Ἐπιτυχεῖς δ' ἐπίσης εἶναι καὶ αἱ χρησιμοποιούμεναι ἀλληγορικαὶ ἐννοιαί, ἢ ἀναγωγικὴ ἐρμηνεῖα λέξεων καὶ γεγονότων καὶ ἡ πνευματικὴ ἐποικοδομητικὴ διδασχῆ. Ἡ Ὁμιλία δὲν στερεῖται καὶ δογματικοῦ ἐνδιαφέροντος¹⁰. Ὁ ρήτωρ Ἀνδρέας δὲν ἐλησμόνησε τὸν ποιητὴν καὶ ὕμνογράφον. Ὅθεν καὶ ἔκρινεν εἰς τὸ ν' ἀφιερῶσιν καὶ τὸν θαυμάσιον «Κανόνα» αὐτοῦ εἰς τὸν Λάζαρον, ὅστις φέρει τὴν ἐπιγραφὴν : «Εἰς τὸ Ἀπόδειπνον, ψάλλομεν τὸν παρόντα Κανόνα· ποίημα τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου¹¹. Εἰς τὸν Λάζαρον συνέθεσε καὶ ὁ περίφημος Κοσμάς, ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ (743), ὁ ἐξ υἱοθεσίας ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, «Ῥιδάς», διηρημένας κατὰ τὸ στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαβήτου εἰς ἑνδεκα καὶ περιλαμβανούσας τεσσαράκοντα τέσσαρας ἐν ὅλῳ ὕμνους ἢ τροπάρια¹².

Τελευταία δὲ Ὁμιλία ἀφιερωθεῖσα «Εἰς τὴν τοῦ δικαίου Λαζάρου ἀνάστασιν» εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους Κεραιμέως, Ἀρχιεπισκόπου Ταυρομενίου¹³.

9. Migne, PG 62, 771/6. 676/8. 778/80.

10. Migne, PG 97, 960 - 985.

11. Migne, PG 97, 1385 - 1398.

12. Migne, PG 98, 513 - 520.

13. Ταορμίνας, 1130 - 1189 ; Περὶ τοῦ Θεοφάνους ἐπικρατεῖ πλήρης σύγχυσις. Πλὴν ἀνωνόμου τινός, τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοφάνους Ὁμιλίαιον ἀποδίδεται καὶ εἰς τέσσαρα ἕτερα πρόσωπα, ἥτοι τὸν Γρηγόριον Κεραμέα, τὸν Ἰωάννην Κεραμέα, τὸν Φίλιππον Κεραμέα ἢ Κεραμίτην καὶ τὸν Φιλά-

Καιρὸς πλέον εἶναι ν' ἀσχοληθῶμεν καὶ περὶ τὰς Ὁμιλίαις, τὰς ὁποίας οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀφιέρωσαν εἰδικῶς «Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων». Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι πρῶτος ἀφιέρωσας Ἀνακρεοντεῖους ὕμνους κεχωρισμένως, ἦτοι εἰς τε τὸν τετραήμερον Λάζαρον καὶ εἰς τὴν «βαΐπάντησιν τοῦ Κυρίου» ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Σωφρόνιος (634/8), ὁ καὶ πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Migne φέρονται καὶ πολλῶν ἄλλων Πατέρων Ὁμιλίας εἰς τὴν ἀγίαν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, πολὺ πρὸ τοῦ Σωφρονίου δῆθεν ἀκμασάντων. Ἄλλ' ἅπασαι δέον νὰ θεωρηθῶσι «νόθιοι». Μνημονεύομεν ἐν τούτοις ἐνταῦθα καὶ ταύτας κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς ἀκμῆς ἐκάστου Πατρὸς, εἰς ὃν ψευδωνύμως ἀνάγονται. Πρώτη εἰς τὴν σειρὰν εἶναι ἡ εἰς τὸν Μεθόδιον Ὁλύμπου († 311/2) ἀποδιδομένη Ὁμιλία «Εἰς τὰ Βαΐα»¹⁴. Ἡ Ὁμιλία φέρει ἐκδηλον ἀντιρρητικὸν χαρακτῆρα. Τοιμῶ νὰ θεωρήσω ταύτην γέννημα εἰκονομάχου τινὸς ἐπισκόπου, ψευδωνύμως ἀποδιδόντος τὸ ὄνομα εἰς τὸν Μεθόδιον, ὡς συντάκτην δῆθεν ταύτης. Στηρίζω τὴν γνώμην

γαθον, τὸν ἐπονομαζόμενον Φιλόσοφον. Πλὴν τοῦ τελευταίου, οἱ λοιποὶ φαίνεται ὅτι ἐχρημάτισαν ἀρχιεπίσκοποι Ταυρομενίου, ἐξ οὗ καὶ ἡ σύγχυσις. Πάντως συμφωνία ἐπικρατεῖ μεταξύ τῶν ἐπιστημόνων εἰς τὸ ὅτι α) τὸ Ὁμιλιάριον τοῦτο εἶναι προσελύσεως Ἑλληνο-ἰταλικῆς (Κάτω Ἰταλίας), β) ὅτι συντάχθη περὶ τὸν 12 αἰ. καὶ γ) ὅτι ἐσωτερικοὶ λόγοι καὶ ἡ ὁμοιομορφία τοῦ ὕφους ἀποδεικνύουν ὡς συντάκτην τοῦ Ὁμιλιαρίου τούτου ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν συγγραφέα. Ὁ Καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ H.G. Beck, Kirche und Theologische Literatur im Byzantinischen Reich, München 1959 σ. 632 τείνει νὰ δεχθῆ ὡς συντάκτην τὸν φιλόσοφον Φιλάγαθον, τὸν πρότερον Φίλιππον ὀνομαζόμενον, ἐκ καταγωγῆς Σικελικῆς ἢ ἐκ τῆς Καλαβρίας, ὅστις καὶ ἐπίσκοπος Rossano ἐγένετο καὶ διεκρίθη ὡς αὐτοκρατορικὸς ρήτωρ καὶ ἐγκωμιστής ἐπὶ Ρογήρου (1130/54), Γουλιέλμου Α' (1154/66) καὶ Ἰσως καὶ ἐπὶ Γουλιέλμου Β' (1166/89). — Ἐπὶ τοῦ ἔλου θέματος διεπραγματεύθη ὁ A. Ehrhard, Bestand und Ueberlieferung der hagigraphischen und homiletischen Kirche, Leipzig 1937/42 I, 3, 631/81. Λίαν ἀξιόλογος καὶ ἐνδιαφέρουσα εἶναι καὶ ἡ μελέτη τοῦ J. Langen, Römische Fälschungen griechischer Schriftsteller, Revue Intern. de Théol. 3 (1895) 122/7. Ὅρα καὶ K. Δουβουινιάτου, Γρηγορίου Ταυρομενίου λόγος, «Θεολογία» 11 (1933) 36 - 42. Ἡ πλέον ὅμως ἐνδιαφέρουσα, ἀλλὰ καὶ πειστικὴ ἔρευνα, ἡ ἐπὶ τῶν χειρογράφων στηριζομένη, εἶναι ἡ τοῦ G. Rossi Taibi, Sulla tradizione manoscritta dell' Omiliario di Filagato da Cerami, Palermo 1965 σ. 85 μετὰ παλαιογραφικοῦ δένδρου καὶ πίνακος τῶν κωδίκων ἐν τέλει. Βυζαίνια εἶναι ἡ ὑποσχομένη ἐκδοσις τοῦ Ὁμιλιαρίου μετὰ καὶ τῶν ἄχρι τοῦδε ἀνεκδότων Ὁμιλιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τὸ 1/3 περίπου τῶν ἤδη ἐκδεδομένων 62 Ὁμιλιῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοφάνους Κεραμέως. Ὁ G. Rossi Taibi συμφωνεῖ μετὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης γνώμης, ὅτι ὁ Φιλάγαθος εἶναι ὁ συντάκτης καὶ οὐχὶ ὁ Θεοφάνης.

14. Migne, PG 18, 383-398.

μου εἰς τὸ χωρίον : «Κύριος σῶσαι τὸν πλανηθέντα ἄνθρωπον· καταλύσαι τὴν πλάνην· φωταγωγῆσαι τοὺς ἐν σκότει· καταργῆσαι εἰδῶλων ἀπάτην· ἀντεισάξει θεογνωσίαν σωτήριον· ἀγιάσαι κόσμον· ἀπελάσαι τὸ μύσος καὶ ἄλγος τῆς τῶν ματαίων θεῶν θεραπείας»¹⁵. Ἐπίσης ἡ φράσις : «Μηδεὶς ὑστερεῖτω τῆς κλήσεως, ὅτι ἐγεννήθη τὸ σπέρμα τῶν ἀπειθούντων εἰς ἀπώλειαν. Μηδεὶς ἀγνωμονεῖτω τὴν ὑπάντησιν τοῦ βασιλέως, ἵνα μὴ ἔξωθεν τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῆ. Μηδεὶς σκυθρωπὸς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν εὑρεθῆ ἔν ἡμῖν, ἵνα μὴ τοῖς πονηροῖς πολίταις συγκατακριθῆ. Πολίτας δέ φημι τοὺς μὴ θελήσαντας δέξασθαι τὸν Κύριον ἑαυτῶν βασιλέα ἐφ' ἑαυτοῦς»¹⁶ ὑπαινίσσεται «πολίτας», ἀντιτιθεμένους τῇ βασιλικῇ κλήσει, δηλ. τοὺς εἰκονολάτρας. Ἡ Ὁμιλία πάντως δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος, μάλιστα δογματικοῦ καὶ ἀντιρρητικοῦ. Ἐντύπωσιν δὲ προκαλοῦσιν καὶ φράσεις τινὲς ἰδιότυποι, ὡς καὶ ὄροι δύσχρηστοι : «ἀγεώργητος οἰνοδοσία», «ἄμοχος ἀρτοφαγία», «καμνόντων εὐρωστία», «θηλαζόντων θεολογία», «πρεσβυτέρων βλασφημία», «ἀχαριτώτατοι καὶ ἀχάριστοι», «Καινὴ θεολογία», «παλαιὰ προφητεία», «Λογομάχοι», «Πνευματομάχοι», «Εἰρηνάρχης» κλπ. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ Ὁμιλία εἶναι πολὺ μεταγενεστέρας ἐποχῆς, ἴσως τοῦ ὀγδοῦ ἢ καὶ ἐνάτου αἰῶνος, ὡς εἰκάζω ἐκ τοῦ περιεχομένου, τῶν νοημάτων, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων δογματικῶν καὶ ἀντιρρητικῶν φράσεων ἢ ὄρων.

Νόθος εἶναι καὶ ἡ ψευδωνύμως εἰς τὸν Τίτον, ἐπίσκοπον Βόστρων († πρὸ τοῦ 378) ἀποδιδόμενη «Εἰς τὰ Βαῖα»¹⁷.

Καὶ αἱ τρεῖς ἐπ' ὀνόματι τοῦ μ. Ἀθανασίου (295 - 373) φερόμεναι Ὁμιλίαι εἰναινόθοι, ὡς πάραυτα δύναται πᾶς τις ν' ἀντιληφθῆ ἐκ τοῦ ὕφους, χαρακτηριζομένου ὑπὸ τοῦ ἐκδόντος ὡς «δριμέος» καὶ «χυδαίου». Πρόκειται περὶ τῆ ἐν Migne, PG 26, 1309/13 μὲ τὴν ἐπιγραφὴν : «Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Λόγος εἰς τὰ Βαῖα». Σύνθεσις ἀμαθοῦς, ἄνευ ἀξίας σύντομον λογίδιον. Ὡς νόθος ἐκδίδεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ μ. Ἀθανασίου ὑπὸ τοῦ Migne, PG 28, 1023 - 1034 Ὁμιλία ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν : «Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου εἰς τὸ· Πορεύεσθε εἰς τὴν

15. Migne, PG 18, 395 D - 396A.

16. Αὐτόθι 18, 384B - 385A.

17. Migne, PG 18, 1264 - 1278. Περὶ τῆς μὴ γνησιότητος τῆς Ὁμιλίας παραπέμπω κυρίως εἰς τὸν J. Sickenberger, Titus von Bostra. Studien zu dessen Lukashomilien (Texte und Untersuchungen 21, 1), Leipzig 1901 σ. 134/6. Ἡ Ὁμιλία πάντως εἶναι ἐνδιαφέρουσα. Χρησιμοποιεῖ ἐπιτυχῶς τὴν ἀναγωγικὴν ἐρμηνείαν.

κατέναντι κόμην, καὶ εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι». Ἡ Ὀμιλία φέρει χαρακτηῖρα διδασκτικὸν — ἐποικοδομητικόν. Ἐν συνεχείᾳ¹⁸ φέρεται καὶ τρίτη Ὀμιλία ἐπ' ὀνόματι τοῦ μ. Ἀθανασίου, ἀσφαλῶς καὶ αὕτη νόθος. Ἐπιγράφεται : «Εἰς τὸ Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώνυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔχαιρε χαρὰν μεγάλην, καὶ ἔκραζεν Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις». Ἡ φράσις, τὸ ὕφος, τὰ νοήματα, ἡ τεχνικὴ ἐποικοδομὴ, τὸ διδασκτικὸν καὶ ἐποικοδομητικὸν τέλος, εἰς ὃ ἀποβλέπει ὁ ἄγνωστος συντάκτης τῆς Ὀμιλίας, ἀποδεικνύουν ὅτι αὕτη, λίαν πιθανῶς, ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν γραφίδα, τὴν συντάξασαν καὶ τὴν προηγουμένην.

Δύο μὴ γνήσια Ὀμιλία «Εἰς τὰ Βαῖα» ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἐπιφάνιον Σαλαμῖνος Κύπρου (315 - 403)¹⁹. Ἡ πρώτη ὑπερβάλλει πᾶν μέτρον ρητορικῆς πλοκῆς καὶ μὲ τὰς πλουσίας, ὅσον καὶ ἐπιτυχεῖς ἀντιθέσεις, καθίσταται εὐπρόσδεκτος, μὴ στερουμένη χάριτος. Διαγιγνώσκω δὲ καὶ ὕφος λόγου εὐρυθμον, ὑπενθυμίζον πολὺ τὸ ὕφος τοῦ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων. Βεβαίως ὁ πάταγος τῶν λέξεων δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν ἐπιστήμονα. Ὅμως εὐχαριστεῖ τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον. Παρατίθημι ὡς παράδειγμα ἐν ἀπόσπασμα : «Πάλιν τῷ κόσμῳ σωτηρία, πάλιν ὁ Θεὸς ἐπὶ σταυρὸν ἔρχεται. Πάλιν ὁ βασιλεὺς Σιών, τῶν ἐθνῶν ἡ προσδοκία, ἐπὶ τὴν Σιών ἔρχεται· πάλιν τῷ κόσμῳ σωτηρίαν χαρίζεται, πάλιν τὸ φῶς ἐφίσταται, πάλιν ἡ πλάνη πέπαυται, πάλιν ἀνθεῖ ἡ ἀλήθεια, πάλιν ἡ Ἐκκλησία χορεύει, πάλιν ἡ Συναγωγὴ χηρεύει· πάλιν αἰσχύνονται δαίμονες, πάλιν κατάρρα λύεται, πάλιν Ἑβραῖοι ταράττονται, πάλιν ὁ δράκων συντρίβεται, πάλιν τὰ ἔθνη εὐφραίνονται, πάλιν Σιών καλλωπίζεται. Χριστὸς ἐπὶ πῶλου, ὡς ἐπὶ θρόνου καθήμενος ἔρχεται· οἱ οὐρανοί, ἀγάλλεσθε· ἄγγελοι, ὑμνήσατε· τὰ ὄρη, εὐφραίνεσθε· οἱ βουνοί, σκιρτήσατε· ποταμοί, κροτήσατε· οἱ ἐν Σιών, χορεύσατε· αἱ Ἐκκλησίαι, χαίρετε· ἱερεῖς, ὑμνήσατε· προφῆται, προφθάσατε· μαθηταί, κηρύξατε· λαοί, ἀπαντήσατε· πρεσβῦται, συνδράμετε· αἱ μητέρες, χορεύσατε· οἱ θηλάζοντες, ἄσατε· νεανίσκοι, βοήσατε· τὰ ἔθνη, συνάχθητε. Πᾶσα κτίσις, πᾶσα φύσις, πᾶσα τάξις, πᾶσα πνοή, πᾶσα ἡ γῆ, πᾶσα ἀξία, πᾶσα ἡλικία, πᾶσα ἐθναρχία, πᾶσα βασιλεία, βασιλικῶς τῷ Βασιλεῖ τῶν Βασιλέων ἀπαντήσωμεν, δεσποτικῶς τῷ Δεσπότη τῶν δεσποτῶν προσκυνήσωμεν, τῷ Θεῷ τῶν θεῶν (sic!) θεϊκῶς ἀναμέλψωμεν, τῷ νυμφίῳ τῆς ἀφθαρσίας θεονύμφως χορεύσωμεν...». Βλέπει τις ὅτι ὁ κατὰ παράταξιν λεκτικὸς ὀρυμαγδὸς καὶ τὸ πολὺ-ἡχον τῶν ἀντιθετικῶν ἐκφράσεων, ναὶ μὲν διεγείρει τὸ φιλοπερί-

18. Migne, PG 28, 1033 - 1048.

19. Migne, PG 43, 428-438 καὶ 501 - 520.

εργον, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀπωθεῖ τὸν ἀναγνώστην, ἐπειδὴ παρὰσφύρει τοῦτον μὲ ρεῦμα τοῦ πολυήχου κρότου καὶ τὸν verbalismus εἰς νεφώδεις περιοχάς, αὐχμώδεις καὶ ξηράς.— Ἡ δευτέρα Ὁμιλία ἀνήκει ἀσφαλῶς εἰς ἕτερον συντάκτην, διότι τὸ ὕφος διαφέρει, ὡς καὶ ἡ πλοκὴ τῶν ἰδεῶν. Παλὺ ἐν χρήσει εἶναι ἡ ἀλληγορικὴ ἢ ἀναγωγικὴ μέθοδος. Ἡ Ὁμιλία εἶναι σύντομος κατ' οὐσίαν ἐρμηνευτικὴ Ὁμιλία εἰς ἐν κυρίως χωρίον τοῦ Ματθ. 21, 10: «Καὶ ἐσεῖσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα, Τίς ἐστὶν οὗτος; Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστι Χριστὸς ὁ υἱὸς Δαβίδ».

Δύο Ὁμιλίαι «Εἰς τὰ Βαΐα» ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομο (344/54 - 407) — εἰς τὸν ὁποῖον ἄλλωστε ἀναριθμητὸν πλῆθος Ὁμιλιῶν κακῶς ἀποδίδεται—, εἶναι ἀσφαλῶς νόθοι. Ἡ πρώτη ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Migne, PG 59, 703/8, ἡ δὲ δευτέρα αὐτόθι ἐν τόμῳ 61, 715/20. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μεθοδίου Ὀλύμπου (†311/12) ἐκδοθεῖσαν ἐν Migne, PG 18, 383 - 398. Πρόκειται ἄρα περὶ διπλῆς ἀνατυπώσεως (duplicata) τῆς αὐτῆς Ὁμιλίας ἐπ' ὀνόματι δύο ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, πρᾶγμα πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Migne.— Ἡ δευτέρα Ὁμιλία «Εἰς τὰ Βαΐα» ἐκδίδεται ἐν Migne, PG 61, 715/20. Ψευδωνύμως ἀποδίδεται εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον. Ἡ Ὁμιλία δὲν στερεεῖται ἐνδιαφέροντος. Ἐπιτυχῆς εἶναι καὶ ὁ ἀναγωγικὸς καὶ διδακτικὸς τρόπος τῆς ἐρμηνευτικῆς ἐκθέσεως τῶν σχετικῶν Γραφικῶν χωρίων περὶ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου τοῦ Κυρίου εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν. Ἡ ὅλη ἐποικοδομὴ ἐμφανίζει μεταγενεστέραν ἐποχὴν, μάλιστα καθ' ἡμᾶς οὐχὶ πρὶν τοῦ ἐβδόμου ἢ καὶ ὀγδόου αἰῶνος.

Καὶ αὐτὴ ἢ εἰς τὸν Πρόκλον Κων/πόλεως (†446) ἀποδιδόμενη Ὁμιλία «Εἰς τὰ Βαΐα» δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν²⁰.

Μία καὶ ἡ αὐτὴ Ὁμιλία ἀποδίδεται εἰς δύο διαφόρους ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς. Ἐν πρώτοις εἶναι ἐκδεδομένη²¹ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (†444) καὶ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «Εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν τῶν Βαΐων, καὶ εἰς τὸν πῶλον». Ὁ ἄγνωστος συντάκτης τῆς Ὁμιλίας ἐσύλησε τὰ νοήματα, τοὺς λόγους, ἔστιν ὅτε καὶ αὐτὴν τὴν φράσιν, τὸ ὕφος, τὰς ἀντιθέσεις, τὴν ρητορικὴν ἐκθεσιν κλπ. ἐκ τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν Ἐπιφάνιον Σαλαμῖνος Κύπρου (315 - 403) Ὁμιλίας²², ἐξ ἧς παρεθέσαμεν τὸ ἐκτενὲς χωρίον, ὅπερ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἔστιν ὅτε

20. Πρβ. B. Marx, Procliana. Untersuchungen über den homil. Nachlass des Patriarchen Proklus v. K/pel, 1940. Ὁμοίως πρβ. R. Laurentin, Court traité de Théologie marial, Paris 1953 σ. 161 - 164 ἐ.

21. Migne, PG 77, 1049/72.

22. Migne, PG 43, 428/38.

ἀντέγραψε καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγνωστος συμπλητῆς τῆς παρούσης Ὀμιλίας. Τὸ δὲ χεῖριστον εἶναι ὅτι ἡ ἰδία Ὀμιλία αὐτολεξεῖ ἐξεδόθη καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας (580 - 607). Τοῦθ' ὅπερ δὲ ὡς ὑποψίαν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὅτι δηλ. ἡ Ὀμιλία ἢ φερομένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἐπιφανίου, ἐμφανίζει ἐκδηλα τὰ ἴχνη ρητορικῆς δυνάμεως τοῦ περιφήμου ὑμνογράφου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων (634/8), ἀποδεικνύεται ὡς βέβαιον, κατόπιν τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν²³. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ὀμιλία εἶναι ἐκδεδομένη καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐλογίου Ἀλεξανδρείας (580 - 607) ἐν Migne, PG 86, II, 2913/38.

Οὕτω πως κατελήξαμεν διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐρευνητικῆς ἀνασκοπήσεως εἰς τὸ ἐξ οὗ ὠρμήθημεν γεγονός, ὅτι δηλ. ἡ ἑορτὴ τῶν «Βαίων» πανηγυρίζεται ὡς ἰδιαιτέρα καὶ δὴ καὶ κεχωρισμένη τῆς ἑορτῆς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἱεροσολυμίτου Πατριάρχου Σωφρονίου (634/8). Οὗτος, ἐὰν εἶναι ἀκριβῆς ἢ ἔρρινα τῶν ἀνωτέρω σημειωθεισῶν ἐργασιῶν, ἀφιέρωσεν καὶ εἰδικὴν Ὀμιλίαν πρῶτος «Εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν τῶν Βαίων, καὶ εἰς τὸν πῶλον», ὡς καὶ 123 Ἀνακρεοντείους στίχους φέροντας τὸν ἐπίτιτλον : «Εἰς τὴν βαῖπάντησιν τοῦ Κυρίου»²⁴. Τὸν ὕμνον τοῦτον προτιθέμεθα ν' ἀναλύσωμεν ἄλλοτε, ἐξάιροντες τὴν τε δογματικὴν, ὡς καὶ τὴν ἱστορικὴν σπουδαιότητα τούτου.

Νῦν βαδίσωμεν καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ γνήσια πατερικὰ κείμενα, τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῶν «Βαίων».

Μετὰ τὸν Σωφρόνιον, ἐκεῖνος ὅστις ἐτίμησε τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς ἑορτῆς εἶναι ὁ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης²⁵. Ὁμολογουμένως ὁ

23. Πρβ. Revue d' Histoire ecclés. 1928, 802. Byzant. neugriech. Jahrbücher 8 (1931) 424 ε.

24. Migne PG 87, III, 3765/72.

25. 660 - 4 Ἰουλίου 740. Ἐγενήθη ἐν Δαμασκῶ, τῷ 680 ἐγένετο μοναχός, ὕστερον διάκονος ἐν Κ/πόλει καὶ πρεσβύτερος ἐν τῷ Παναγίῳ Τάφῳ. Κατόπιν μητροπολίτης Γόρτυνος. Ἐφημίση ὡς ρήτωρ καὶ ὑμνογράφος. Εἶναι ὁ συντάκτης τοῦ «Μεγάλου Κανόνος». Διὰ τὴν σοβαρὰν καὶ ἐπιτυχή ρητορικὴν του τέχνην πρβ. Th. Nissen, Diatribe und Consolatio in einer Predigt des 8. Jahrhunderts, Philologus 92 (1937) 177 - 198. Τοῦ αὐτοῦ, Zum Text der Rede des Andreas von Kreta über die Vergänglichkeit, Philologus 92 (1937) 382/5. Περὶ τοῦ «Μεγάλου Κανόνος» ὅρα : Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ὁ Μέγας Κανὼν Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης, Ἄ' Ἐκκλήσι. Φάρος (1910) 501/13 καὶ (1911) 160. Θεοδ. Εὐδή, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ὁ πρῶτος κανονογράφος, Ἀθήναι 1949. Παν. Ι. Χρήστου, Ὁ Μέγας Κανὼν Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης, Θεσ/κη 1952. Διὰ περαιτέρω βιβλιογραφίαν παραπέμπω εἰς H.G. Beck, μν. ε. σ. 500/2.

Ἄνδρες ὑπῆρξεν ὁ ὠραιότερος ὑμνητὴς τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων, ἐφ' ὅσον ἢ «Εἰς τὰ Βαΐα» Ὁμιλία τοῦ²⁶ εἶναι ἢ ὠραιότερα πασῶν, ἢ μεστὴ νοημάτων ὑψηλῶν καὶ διδαγμάτων χριστιανικῶν ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἡ φράσις αὐτοῦ καὶ ὁ λόγος, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ χάνεται εἰς κατὰ παράταξιν ἐντυπωσιακὰ λεξιῖδια, κενὰ κατὰ τὸ πλεῖστον βάρους καὶ χωρὶς νὰ στερεῖται τῆς ρητορικῆς χάριτος, ἐμφανίζεται σοβαρὸς, ἐπιβλητικὸς, βαθύνους, μεστὸς δογματικῶν καὶ θεολογικῶν διδαχῶν, σαφής, ἐκφραστικὸς καὶ κατὰ πάντα ἐποικοδομητικὸς. Εἶναι δὲ καὶ ὁ ἐκτενέστερος λόγος, ὅστις ἀφιερῶνται εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων.

Ὁραιότατος εἶναι καὶ ὁ Κανὼν «Τῆ Κυριακῇ τῶν Βαΐων», ὁ ὑπὸ τοῦ Κοσμά τοῦ μελωδοῦ (†750 ;), τοῦ θετοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, συντεθείς, ὁ φέρων τὴν ἀκροστιχίδα: «Ὡσαννά, Χριστὸς εὐλογημένος Θεός». Φράσις εὐπρεπῆς καὶ εὐτονος, στίχος ἄμεμπτος καὶ ρυθμικὸς, λόγος σοβαρὸς, γραφικὸς, διδακτικὸς, πλήρης ὑψηλῶν δογματικῶν καὶ θεολογικῶν ἐννοιῶν²⁷.

Ἐπ' ὀνόματι Λέοντος ΣΤ' τοῦ σοφοῦ (886-912) εἶναι ἐκδεδωμένος ἐν Migne, PG 107, 61 - 76 πανηγυρικὸς Λόγος, φέρων τὴν ἐπιγραφὴν: «Εἰς τὰ Βαΐα, ἐν ἧ παγκόσμιον ἀγαλλίασιν προοιμιασάμενα τὰ πλήθη, τὸν νικητὴν τοῦ θανάτου βαίους ἀνύμνησαν»²⁸. Μετὰ τὸ ἀρχαῖκόν ὕφος, τὸ πολλάκις ἐπιδεικτικόν, ἔστιν ὅτε καὶ ἐπιβλητικόν, ὁ λόγος καθίσταται ξηρὸς, ψυχρὸς, ἄνευ λυρισμοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἐπιδεικνύεται μᾶλλον ἢ διδάσκει· δὲν καταλείπει τὴν πορφύραν καὶ ὅταν καταλαμβάνῃ τὸν ἄμβωνα, διότι ἠρέσκετο νὰ ἐκφωνῇ τοὺς λόγους τοῦ ἐπ' ἐκκλησίας. Πάντως ὁ λόγος δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος καὶ μάλιστα δογματικοῦ.

Ὁραιότατος εἶναι ὁ εἰς ἱαμβικὸς στίχος συντεταγμένος Ὑμνος τοῦ περιφήμου ρήτορος καὶ ποιητοῦ τοῦ ἐνδεκάτου αἰ. Ἰωάννου Μαυρόποδο²⁹. Παρὰ τὴν ἀπλότητα καὶ λιτότητα τῆς φράσεως, ὁ Μαυρόπουλος ὡς γνήσιος ποιητὴς, γνωρίζει νὰ κινῇ τὰς χορδὰς τῆς καρδίας παντὸς πιστοῦ. Δὲν παραλείπει τίποτε ἀπὸ τὴν οὐσίαν τῆς γραφικῆς ἀφηγησεως. Οἱ στίχοι ἀπο-

26. Migne, PG 97, 985 - 1018.

27. Τὴν περὶ Κοσμά βιβλιογρ. εὕρισκε τις ἀνέτως ἐν H.G. Beck, μν. ἔ. σ. 515/6 καὶ ἐν Ὁρθοδοξικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, Μαρτίνου, ἐν λ. «Κοσμάς, ὁ Μελωδός» (ἄρθρ. ὑπὸ Π. Χρήστου).

28. Πρβ. H. G. Beck, μν. ἔ. σ. 546 ἔ. ἐνθ' ἡ βιβλιογραφία. Ὅρα ἄρθρον ἐν Ὁρθοδ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλ. Μαρτίνου. Εἰδικώτερον παραπέμπω εἰς Α. Συνδίκου, Παρατηρήσεις πρὸς δύο ὁμιλίας τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, Ἐπιστημ. Ἐπετ. Φιλοσ. Σχ. Πανεπ. Θεσ/νίκης 1956, σ. 209/14.

29. Πλήρη βιβλιογρ. ὄρα παρὰ H.G. Beck σ. 556/7. Ὁ Ὑμνος «Εἰς τὰ Βαΐα» παρὰ Migne, PG 120, 1128/9.

στάζουν χάριν καὶ γλυκύτητα. Ἡ συντομία τοῦ Ὑμνου ἐπιτρέπει νὰ παραθέσωμεν τοὺς ἐν ὄλφ 28 στίχους τοῦ ποιητοῦ Μαυρόποδος :

«Εἰς τὰ Βαΐα»

- Ἄνοιγε τὰς σάς, ὦ Θεοῦ πόλις, πύλας,
 Ἄς ἠγάπησε Κύριος παντοκράτωρ.
 Ἴδου γὰρ αὐτὸς ἔρχεται σοι Δεσπότης,
 Προῶς, δίκαιος, μέτριος, ταπεινόφρων,
 5 Ἐχων ὄχημα πῶλον εὐτελοῦς ὄνου,
 Καὶ τοὺς μαθητὰς ἐκ ποδῶν ὁδοιπόρους.
 Παῖδες προπεμπέτωσαν αὐτὸν ἐν κρότοις·
 Δεῖ γὰρ τὸν ἄγνόν ἐξ ἄγνων τιμὴν ἔχειν.
 Κλάδους προσειέτω δὲ νικητηρίους
 10 (Ὦς τοῦ παρόντος χθὲς κατειδώς τὸ κράτος)
 Ὅ γ' ἄλλος ὄχλος τοὺς χιτῶνας στρωινῶν.
 Ὑμνος προσαδέτωσαν ἱκετηρίους
 (Σωτῆρ γὰρ ἤκει πᾶσιν ὁ ζωηφόρος)
 Ὅσοι λαβεῖν θέλουσιν αὐτοῦ τὴν χάριν.
 15 Σὺ δ' ὦ ποθεινὴ, πρὸς τί τὰς σαντῆς πόλας,
 Σιών, ἀνοίξεις; Ἐνδον ἐμπεπλησμένη
 Δησιῶν ἀπηνῶν, δυσσεβῶν, μαιοφόνων,
 Οὓς οὐδ' ὁ νεκροῦς ἐξαισιῶν θραδίως,
 Ἄδην τε νικῶν οὗτος ἐντρέπει τάχα·
 20 Τοῖς γὰρ φόβου πρέουσι αἰδῶς οὐκ ἔνι,
 Καὶ μᾶλλον, εἰ φθόνος τις αὐτοὺς ἐκφλέγει.
 Ὅμως δ' ἄνοιγε, καὶ δέχου τὸν Δεσπότην.
 Καὶ γὰρ πάρεστι τοῦ παθεῖν, οἶμαι, χάριν,
 Ἐπειπερ οἶδε, καὶ παθῶν, φεύγειν πάθος.
 25 Οὐδ' ἤ τις ἡμῖν ἔστιν, ἐντεῦθεν φόβος.
 Ὄσαννά τοίνυν, σῶσον εὐλογημένε,
 Οὕτω προσηγῆς εἰσελαόνων, καὶ φέρων
 Βροτοῖς ἅπασιν ἐκ παθῶν ἀφθαρσίαν.

Φιλολογικῶς τε καὶ θεολογικῶς ἀξιοσπούδαστος εἶναι καὶ ἡ «Ὁμιλία εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων», ἣν κατέλειπεν ὁ πολὺς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις Μιχαήλ Χωνιάτης, ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν (ca. 1138 - 1222). Ἡ Ὁμιλία ἐξεδόθη τὸ πρῶτον λατινιστὶ μὲν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Combefis τῷ 1662³⁰, ἑλληνιστὶ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Σπυρ. Λάμπρου, Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου, τὰ σφζόμενα, Ἐν Ἀθήναις 1879/80 τ. I - II καὶ δὴ καὶ ἐν τόμ. I, 131-141. Τὸ ἀττικίζον καὶ ἀρχαιοπρεπὲς ὕφος καθιστᾷ μὲν δύσ-

30. Ἀνατύπωσις ταύτης λατινιστὶ μόνον ἐν Migne, PG 140, 323/30.

πεπτον τὸν λόγον καὶ δυσνόητον, οὐχ ἤττον ἴμως καὶ οὐχὶ ἄμοιρον βαθέων καὶ ὑψιπετῶν νοημάτων, ἀξίων τῆς ρητορικῆς δυνάμεως τοῦ ἀττικίζοντος καλάμου τοῦ σοφοῦ Μιχαήλ Χωνιάτου. Διὰ τὴν πρωτότυπον λοιπὸν καὶ ἀριστοτεχνικὴν φιλολογικὴν πλοκὴν τῶν ἰδεῶν, τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν λέξεων συνιστῶμεν τὴν μελέτην τῆς Ὀμιλίας εἰς τε τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς θεολόγους, ὡς ποπλαπλῶς ὠφέλιμον δι' αὐτούς.

Ἐπ' ὀνόματι Θεοφάνους τοῦ Κεραμέως φέρεται Ὀμιλία «Εἰς τὴν Βαϊοφόρον ἑορτὴν. — Ἐλέχθη δὲ ἐνώπιον τοῦ ρηγῶς Ῥόγου»³¹. Ἡ Ὀμιλία εἶναι πολλαπλῶς ἐνδιαφέρουσα, ἀξιόλογος καὶ ἱστορικῶς, ἀλλὰ καὶ φιλολογικῶς, ἅμα τε καὶ θεολογικῶς. Καίτοι σύντομος, ἐμφανίζει ἀξιόλογα στοιχεῖα ρητορικῆς πλοκῆς καὶ ἐρμηνευτικῆς δεξιότητος καὶ μάλιστα ἐν τῇ χρήσει τῆς ἀλληγορικῆς ἢ ἀναγωγικῆς καὶ διδακτικῆς μεθόδου.

Ὁραία, διδακτικὴ, ἀπλῆ εἰς ἔκφρασιν καὶ εἰς διατύπωσιν νοημάτων, εἶναι καὶ ἡ τοῦ περιφήμου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ³² Ὀμιλία «ἐκφωνηθεῖσα τῇ Κυριακῇ τῶν Βαῶν»³³.

Ἡ ἀνωτέρω δοθεῖσα ἐν περιλήψει ἀναφορὰ τῶν ἀφιερωθεισῶν Ὀμιλιῶν, τῶν πανηγυρικῶν Ὑμνων καὶ Κανόνων καὶ λοιπῶν ἔργων, τῶν ὑπὸ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ Συγγραφέων εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν «Βαῶν» ἀναφερομένων, ἐγένετο διὰ πρακτικoὺς κυρίως καὶ ἐποικοδομητικoὺς σκοποὺς, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ παραβλέψῃ ὁ συντάκτης τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ὕλης αὐτοῦ. Συνετάχθη τὸ ἄρθρον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μεγάλης διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν Ἑορτῆς τῶν «Βαῶν», οἶονεὶ ὡς ὀδηγὸς τῶν θεολογούντων, τῶν ἱεροκηρύκων, τῶν σπουδαστῶν τῆς Θεο-

31. Migne, PG 132, 541/50. Αὕτη ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸν Φιλάγαθον. Ἀνωτέρω διελάβομεν ἐκτενῶς καὶ περὶ τῶν δύο τούτων προσώπων, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἑλληνο-ιταλικῆς προελεύσεως Ὀμιλιᾶριου, τοῦ φερομένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοφάνους Κεραμέως, ἀλλὰ πράγματι εἰς τὸν Φιλάγαθον τὸν φιλόσοφον ἀνήκοντος.

32. 1296/7 - 14 Ν/βρίου 1359. Τῷ 1368 ἡ σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Κ/πόλεως, εἰσηγούμενου τοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου Κοκκίνου (ca. 1300 ἐν Θεσ/νίκη - 1379) ἀνεκήρυξεν ἅγιον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸν Γρηγόριον Παλαμᾶν.

33. Migne, PG 151, 177 - 188. Πλήρη βιβλιογρ. περὶ Παλαμᾶ εὐρίσκει τις παρὰ H. G. Beck σ. 323 ἐ. 365 ἐ. καὶ ἰδίᾳ 712 ἐ. Ὑπὸ τῶν B. Bobrinsky, Π. Παπαευαγγέλου, I. Meyendorff καὶ Π. Χρήστου, ἐξεδόθη ὁ Α'. τόμ. τῶν Συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, περιέχων: Λόγους ἀποδεικτικoὺς, Ἀντεπιγραφάς, Ἐπιστολάς πρὸς Βακλαμὸν καὶ Ἀκίνδυνον ὑπὲρ Ἑσυχαστῶν, Θεσσαλονίκη 1962 σ. 739).

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

«Θέλομεν ἰδεῖν τὸν Χριστόν».

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν χριστιανικὴν συνείδησιν ὡς θεμελιώ-
δες ζήτημα θεωρεῖται, ἡ συνεχῆς πνευματικὴ ἀνοδος καὶ ἡ με-
ταποίησης τῆς ζωῆς, καὶ τελικῶς ἡ θέωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύ-
σεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ κόσμου. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ κέντρον
τῆς θρησκευτικῆς Ὁρθοδόξου ζωῆς εὐρίσκομεν τὴν πίστιν εἰς
τὴν θεῖαν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα.
«Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ Βα-
σιλῆς καὶ Κυρία. Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος. Ἑορτῶν
ἑορτὴ καὶ πανηγυρις πανηγύρεων», ὅπως θεοπνεύστως ἀνα-
κράζει ὁ ψαλμωδός.

Καὶ ἀληθῶς σκιρτοῦν αἱ καρδίαι, καὶ ἐκχειλίζουσιν ἀπὸ ἄφα-
τον ἀγαλλίασιν αἱ ψυχαί, ὅταν ὑπὸ τὴν πλήμυραν τῶν φώ-
των καὶ τῶν λαμπάδων τῆς ἀναστάσεως, καὶ ὑπὸ τοὺς χαρμοσύ-
νους ἤχους τῶν σημάντρων ἀκούεται ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ λει-
τουργοῦ ἱερέως, τὸ πανευφρόσυνον «Χριστὸς Ἀνέστη». Καὶ εἶναι
ἄκρως παρήγορον, ὅτι κατάμεστοι ἦσαν οἱ ἅγιοι ναοὶ καθ'
ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τῶν ἀκο-
λουθιῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Εἶναι προφανές, ὅτι εἰς τὴν
μηχανοκρατούμενην αὐτὴν ἐποχὴν μας, ἐποχὴν τῶν ἠλεκτρο-
νικῶν ἐγκεφάλων καὶ τῶν διαστημοπλοίων, ὁ ἀνθρώπος δὲν
ἱκανοποιεῖται μὲ τὰ θαυμαστά αὐτὰ ἐπιτεύγματα τῆς τεχνικῆς.
Καὶ ὅτι ὁ κόσμος, μέσα ἀπὸ τὰς κατακτήσεις του καὶ τὰς ὑλι-
κὰς του ἀνέσεις ἀναζητεῖ τὸν Χριστόν. Διότι αἰσθάνεται, ὅτι ὁ
Χριστὸς εἶναι ἡ «Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή». Καὶ ὅτι αὐτὸς θὰ τὸν λυ-
τρώσῃ ἀπὸ τὸ χάος, τὴν παραζάλην, καὶ τὴν ἀκοίμητον καὶ
ἀγχώδη ἀγωνίαν, τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ ἡ ὑλιστικὴ ἀντί-
ληψις τῆς ζωῆς. «Θέλομεν ἰδεῖν τὸν Χριστόν». Αὕτῃ εἶναι ἡ
συγκλονιστικὴ νοσταλγία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Αὐτὸ ἀπο-
δεικνύει ἡ μεγάλη κοσμοσυρροὴ εἰς τοὺς ἁγίους ναοὺς. Καὶ δη-
μιουργεῖ τοῦτο μεγάλας ἀληθῶς καὶ ὑψηλὰς εὐθύνας, εἰς τὴν

λογίας καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν, ἵνα δύνανται ἐκάστοτε ν' ἀνα-
ζητῶσι τὰ ἱερὰ κείμενα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν μεγάλην ταύτην
ἑορτὴν, διὰ ν' ἀντλῶσιν ἐξ αὐτῶν καὶ διδάγματα καὶ νοήματα
καὶ πνοὴν πίστεως, θρησκευτικῆς ἀνατάσεως καὶ ἱερᾶς συγκινή-
σεως.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ηγέτιδα τάξιν. Καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἀγίαν του Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν συνέχισιν τοῦ λυτρωτικοῦ του ἔργου.

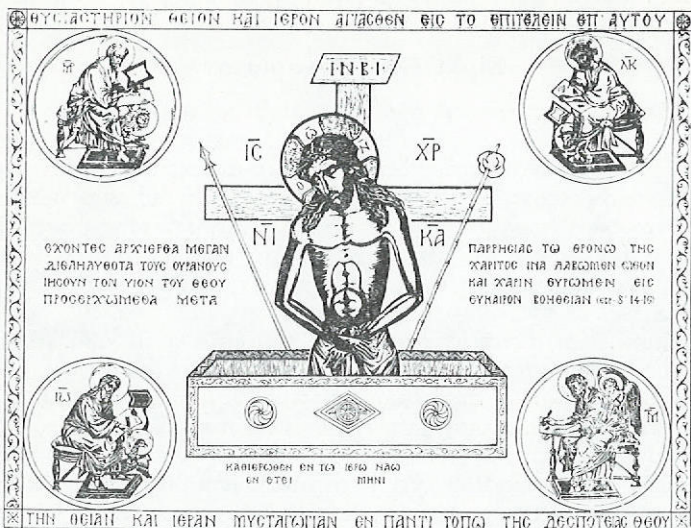
Εἶναι ὅλως εὐχάριστον.

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τ' ἀνωτέρω, εἶναι ἰδιαιτέρως ὅλως εὐχάριστον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας ὀργανοῦται συνεχῶς καὶ ὀλοὲν ἀποδοτικώτερον εἰς τὸν τομέα τῆς φιλανθρωπίας. Καὶ ὅτι αἰσθάνεται ὡς πρωταρχικόν της χρέος, νὰ γίνῃ ἡ διάκονος τῶν πασχόντων καὶ τῶν ἀναπήρων καὶ ἡ στοργικὴ Μητέρα-τροφὸς τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πεινῶντων. Διότι πολὺς ὄντως εἶναι ὁ περὶ ἡμᾶς ἀνικανοποίητος μόχθος. Πολλὴ ἡ ἀνισότης καὶ ἡ ἀδικία. Καὶ πολλοὶ οἱ στερούμενοι καὶ τῶν στοιχειωδεστέρων ἀνάγκων τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτοῦ ἀκόμη ἐνίστο τοῦ ἐπιουσίου των. Ἀσφαλῶς δὲ ἡ ὠραιότερα ἔκφρασις τῆς πνευματικῆς ζωῆς, εἶναι ἡ φιλανθρωπία. Καὶ ὁ ἀποδοτικώτερος μόχθος, τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καλωσύνης καὶ τῆς παντοειδοῦς ἐπικουρίας πρὸς τοὺς στερούμενους καὶ πάσχοντας ἀδελφούς μας. Καὶ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν ἔχει ἡ ἀποπνεύουσα βαθὺ χριστιανικὸν ἄρωμα ἐνέργεια τῆς Ἐθνικῆς μας Κυβερνήσεως, τοῦ χαρισμοῦ τῶν χρεῶν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀγρότας μας.

Ὁ καλὸς κινηματογράφος.

Εἰς ἓνα λαϊκὸν κινηματογράφον τῆς ὁδοῦ Πατησίων προβάλλεται, ἐπὶ ἓνα ἤδη συνεχῶς μῆνα, ἓνα κινηματογραφικὸν ἔργον, τοῦ ὁποίου ὁ τίτλος εἶναι «Στὸν Κύριό μας με ἀγάπη». Καὶ εἶναι τόση ἡ παρατηρουμένη κοσμοσυρροή, ὥστε με πολλὴν δυσκολίαν ἐξασφαλίζει τις εἰσιτήριον. Τὸ ἔργον εἶναι ἀληθῶς ὠραῖον. Καὶ ἡ ὑπόθεσις του συγκινητικὴ. Ἐμφανίζει ἓνα πτωχὸν νέον μαῦρον διδάσκαλον, ὁ ὁποῖος, με πλήρη συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του, ἀναλαμβάνει νὰ διδάξῃ εἰς ἓνα λαϊκὸν σχολεῖον τῆς Ἀμερικῆς, παιδιὰ τὰ ὁποῖα οὔτε χαλινὸν γνωρίζουν, οὔτε καὶ τὴν εὐπρέπειαν. Καὶ εἶναι ἀληθῶς δεινά, τὰ ὅσα ὑφίσταται ἀπὸ τοὺς μικροὺς του τυράννους. Καὶ ὅμως ὑπομένει καὶ ἐπιμένει. Καὶ τελικῶς κατορθώνει, με τὴν ἀγάπην του καὶ τὴν καλωσύνην του, νὰ δαμάσῃ τοὺς μικροὺς καὶ τόσον ἀτιθάσους μαθητάς του. Καὶ κερδίζει τὰς ψυχὰς των. Καὶ γίνονται τελικῶς θαυμασταί του καὶ λάτρες του.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ συγκινεῖ τοὺς θεατάς, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὸ ἔργον, με ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον, πού διαπιστώνει πόσος ἀπεφθός χρυσὸς ὑπάρχει εἰς τὰ βάρη τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ μας. Ἀλλὰ καὶ πόσον ὁ καλὸς κινηματογράφος ἠμπορεῖ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν του παιδαγωγῶσιν.

Ἡ Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔκανε εἰδική ἐκτύπωσι Ἰ. Ἀντιμηνσίων. Τὰ ἀντιμηνσία αὐτὰ εἶναι τυπωμένα σὲ καλὸ ὕφασμα καὶ ἔχουν τὴν παράστασι τῆς Ἀκρας Ταπεινώσεως. Οἱ Ἱερεῖς Μητροπόλεις καὶ οἱ ἱερεῖς μποροῦν νὰ τὰ παραγγείλουν εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἢ νὰ τὰ προμηθευθοῦν ἀπὸ τὸ Βιβλιοπωλεῖόν της.

Τὸ καθένα τιμᾶται δρχ. 40.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι- Τηλέφ. 227.689.

Η ΝΙΚΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Μὲ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος ἤρχισεν ἡ βασιλικὴ κυριαρχία Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ὠμίλησε περὶ τῆς βασιλείας ταύτης ὁ Πιλάτος, ὅταν διέταξε νὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ εἰς τρεῖς γλώσσας ἡ ἐπιγραφή α' Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων».

Ἡ μεσαιωνικὴ ρωμανικὴ τέχνη παρουσιάζει τὸν Ἐσταυρωμένον μὲ τὸ βασιλικὸν στέμμα τῆς νίκης. Ἄλλ' ἡ παράστασις ἐκείνη ταχέως ἀντικατεστάθη εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ ἄλλης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐσταυρωμένος παρουσιάζεται ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ πάθους του ἀγωνία.

Ἄλλ' ἡ παλαιότερα ρωμανικὴ παράστασις τοῦ Ἐσταυρωμένου μὲ τὸ στέμμα τῆς νίκης, ὡς λέγει ὁ Φρηνητριχ Χάϊλερ, δὲν εἶναι μεσαιωνικὸν δημιούργημα, ἀλλὰ μόνον, ἡ καλλιτεχνικὴ διαμόρφωσις μιᾶς παλαιοχριστιανικῆς πεποιθήσεως. Αἱ νεώτεραι ἔρευναι τῆς Ἱστορίας τῶν δογμάτων ἔδειξαν, ὅτι εἰς τὸ κέντρον τῆς παλαιοχριστιανικῆς σωτηριολογίας εὐρίσκετο ἡ ἀντίληψις, ὅτι ὁ Ἐσταυρωμένος ἐγένετο διὰ τοῦ θανάτου του ὁ νικητὴς τοῦ Διαβόλου. Ἡ πεποίθησις αὕτη διετηρήθη ζῶσα εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας, ἣτις διακηρύσσει, ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ αἵματός του, ὡς νικητῆς, ὑπέγραψε βασιλικῶς τὴν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Σωτῆρος, ὡς τονίζει ἡ Ἐκκλησία μας, εἶναι θρίαμβος ἐναντίον τῶν «ἀρχῶν» καὶ τῶν «ἐξουσιῶν τοῦ σκότους» καὶ συγχρόνως κατάργησις τοῦ κράτους ἔχοντος τοῦ θανάτου, δηλαδὴ τοῦ διαβόλου (Ἐφ. β', 14).

Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ σημαίνει σκύλευσιν καὶ νέκρωσιν τοῦ θανάτου, τὴν διάλυσιν τῶν «κλείθρων τοῦ Ἄδου», τὴν κατάλυσιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, τὴν ἐκ φθορᾶς μετástασιν ἡμῶν εἰς τὴν ἀφθαρσίαν, τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἄδου, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δεσμωτῶν τοῦ Ἄδου, τὴν διὰ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου λύσιν τῶν ὀδυνῶν τοῦ θανάτου καὶ τὴν διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὀριστικὴν διάλυσιν τοῦ βασιλείου τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ Ἐσταυρωμένος παρίσταται ὑπὸ τῶν ἁγιογράφων κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην περὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου Βασιλέως Νικητοῦ.

Κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴν καὶ ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, ἡ Σταύρωσις δὲν εἶναι ἐξουθένωσις, ἀλλὰ νίκη. Πάντοτε εἰς τὴν

ὀρθόδοξον λατρείαν τὸ «σταυρώσιμον Πάσχα», κατὰ τὸ ὅποιον «ὕπερ ὑμῶν ἐτύθη Χριστός», βιοῦται συνδεδεμένον μετὰ τοῦ «ἀναστασίμου Πάσχα». Ὁ Σταυρὸς δὲν παραθεωρεῖται εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὡς νομίζουν μερικοὶ δυτικοί, ἀλλὰ τὸ μυστήριον αὐτοῦ βιοῦται ἐν σχέσει πάντοτε πρὸς τὴν δι' αὐτοῦ ἐπιτευχθεῖσαν νίκην.

Ἡ ἔσχατος σκοπὸς τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξεν ἢ διὰ τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ καθολικῆ ἀνάστασις τοῦ μυστικοῦ σώματός του, τὸ νὰ «ὀδοποιήσῃ πάσῃ σαρκὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν», τὸ νὰ ἀποβῆ «ἀρχὴ τῶν κεκοιμημένων, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν», τὸ νὰ ἀνέλθῃ εἰς οὐρανοὺς, νὰ καθήσῃ «ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ οὐρανοῦ πατρός» «ἐν ὑψηλοῖς» ὡς «βασιλεὺς τῆς δόξης», νὰ «πῆξῃ τὴν Ἐκκλησίαν» καὶ νὰ γίνῃ «δομήτωρ ταύτης».

Βεβαίως πρὸς στιγμὴν ἐφάνη ὁ Ἐσταυρωμένος ὡς ἡττημένος. Ἐγκαταλελειμμένος, ἔρημος, ἐθανατώθη ὡς κοινὸς ἐγκληματίας. Καὶ ἐνεπαίχθη: «Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι» (Μάρκ. ιε', 31). Εἶναι λοιπὸν εὐεξήγητον, ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἀπέβη «Ἰουδαίσι μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρία» (Α' Κορ. α', 23).

Παρὰ ταῦτα ὁ Ἐσταυρωμένος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ διὰ τοῦ Σταυροῦ κατήγαγε τὴν μεγίστην νίκην ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ. Ἐνίκησε τὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ ἐξεμηδένισε τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων κυριαρχίαν τοῦ Σατανᾶ. Ὁραία σχετικῶς εἶναι ἡ σχετικὴ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ ὁ Ἄπ. Παῦλος: «Ὁ Κύριος, λέγει, «ἐχαρίσατο ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον... Καὶ αὐτὸ ἤρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· ἀπεδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ» (Κολ. β', 13-15).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δικαίως ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας πρὸς τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου: «Χαίροις ὁ Ζωηφόρος Σταυρὸς, τῆς εὐσεβείας τὸ ἀήττητον τρόπαιον, ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου, ὁ τῶν πιστῶν στηριγμός, τὸ τῆς Ἐκκλησίας περιτείχισμα· δι' οὗ ἐξηφάνισται ἡ φθορὰ καὶ κατήργηται, καὶ κατεπέθη τοῦ θανάτου ἡ δύναμις, καὶ ὑψώθημεν ἀπὸ γῆς πρὸς οὐράνια».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

ΚΘ. Γι' άλλους μὲν λοιπὸν ὑπάρχουν κάποιες ἄλλες προσηγورίες ἢ πατρογονικές, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ των ἀπὸ τὰ ξεχωριστὰ ἐπαγγέλματα ἢ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ καθενός. Γιὰ μᾶς δὲ ὑπῆρχε τὸ μεγάλο πρᾶγμα κί' ὄνομα, τὸ νὰ λεγώμαστε μὰ καὶ νᾶμαστε Χριστιανοί. Ποῦ γι' αὐτὸ περισσότερο ὑπερηφανεύμαστε, παρὰ ὅσο γιὰ τὸ στρίψιμο τῆς σφενδόνας του ὁ Γύγης¹ καὶ ποῦ ἐξ αἰτίας της — ἂν βέβαια δὲν εἶναι παραμῦθι — γίνηκε βασιλιᾶς τῶν Λυδῶν· ἢ ὁ Μίδας γιὰ τὰ χρυσάφια του, ποῦ καταστράφηκε γι' αὐτὰ², ὅταν ἐπιτυχαίνοντας αὐτὸ ποῦ εὐχήθηκεν, ἀπόκτησε ὅλο τὸ χρυσάφι ποῦ ὑπῆρχε. Εἶναι κί' αὐτὸ ἓνα ἄλλο Φρύγιο παραμῦθι. Γιατὶ τί μπορῶ ν' ἀναφέρω; μήπως κάτι γιὰ τὴν σαίτα τοῦ Ἀβάριδα³ τοῦ Ὑπερβόρειου; ἢ μήπως γιὰ τὸν Πήγασον ἀπὸ τὸ Ἄργος⁴; ποῦ γι' αὐτοὺς δὲν ἦτανε τόσο μεγάλο πρᾶγμα τὸ ὅτι μπορούσαν νὰ πετοῦν στὸν ἄερα, ὅσον ἦτανε γιὰ μᾶς τὸ νὰ ὑψωνώμαστε καὶ οἱ δυὸ πρὸς τὸν Θεό, βοηθώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.

Ἄς εἰπῶ κάτι τὸ συντομώτερο. Βλαβερὲς μὲν εἶναι γιὰ τοὺς ἄλλους, ποῦ εἶναι εὐσεβέστεροι, αἱ Ἀθῆνες, ὡς πρὸς τὰ ζητήματα ποῦ ἀφοροῦν τὴν ψυχὴ· δὲν εἶναι βέβαια αὐτὸ μιὰ ἀνυπόστατη

1. Γιὰ τὸ στρίψιμο τῆς σφενδόνας του ὁ Γύγης («Τῆ στροφῆ τῆς σφενδόνης ὁ Γύγης»).

Περὶ αὐτοῦ μυθολογεῖται, ὅτι μὲ τὴν δύναμη ἑνὸς δακτυλιδίου ποῦ τὸν ἔκανε ἀόρατο κατῴρθωσε νὰ σκοτώσῃ τὸν βασιλεῖα τῆς Λυδίας Κανδαύλη καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεῖς τῆς Λυδίας.

2. Ὁ Μίδας γιὰ τὰ χρυσάφια του, ποῦ καταστράφηκε γι' αὐτὰ («Χρυσῶ Μίδας ἀπώλετο»).

Ὁ βασιλεῖς τῆς Φρυγίας Μίδας λέγεται πὼς ἦτανε ὑπερβολικὰ φιλοχρήματος, κί' ὅτι εἶχε φιλοδωρηθῆ ἀπὸ τὸν θεὸ Βάκχο, ὅ,τι πιάνει νὰ γίνεταί χρυσάφι· κί' ἔτσι, ἐπειδὴ καὶ τὸ ψωμί ποῦ ἔπιανε γίνονταν κί' αὐτὸ χρυσάφι, ἀπέθανε ἀπὸ τὴν πείνα.

3. Γιὰ τὴν σαίτα τοῦ Ἀράβιδα («Ἀράριδος ὁ ἱστός»).

Σκύθη ποιητής, ποῦ τὸν ἐθαύμασαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν ἦλθε πρεσβευτῆς τῶν ὑπερβορείων στὰς Ἀθῆνας. Περὶ αὐτοῦ λέγεται, πὼς προέλεγε τοὺς σεισμοὺς καὶ τὶς καταγιγίδες, κί' ὅτι εἶχε κάποιο βέλος, ποῦ μ' αὐτὸ κατῴρθωνε νὰ πετᾷ στὸν ἄερα.

4. Γιὰ τὸν Πήγασον ἀπὸ τὸ Ἄργος («Ἀργεῖον Πήγασον»).

Ὁ Πήγασος ἦτο θαυμάσιος ἵππος, ποῦ ἀπὸ τὴν ὀπλή του, ὅταν κτύπησε κάποιο βράχο τοῦ Ἐλικῶνα, ἀνάβλυσε ἢ Ἴπποκρήνη. Λέγεται δὲ Ἀργεῖος, ἐπειδὴ τὸν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Περσεύς, ποῦ ἡ καταγωγὴ του ἦτανε ἀπὸ τὸ Ἄργος, καὶ φερόμενος ἐπάνω του στὸν ἄερα, ἔκαψε τὴν κεφαλὴν τῆς Μέδουσας.

διάδοση· γιατί είναι πλούσιες, περισσότερο από την άλλη Ελλάδα στον κακό πλοῦτο, στα εἶδωλα. Καί είναι δύσκολο πρῶγμα νά μὴν παρασυρθῆ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπαινέτες των καὶ ἀπὸ τοὺς συνηγόρους των. Σ' ἐμᾶς ὁμως δὲν μᾶς ἔκαμαν αὐτὰ καμμιά βλάβη, γιατί ἦτανε μεστωμένος καὶ προφυλαγμένος καλὰ ὁ νοῦς μας. Καί συνέβηκε λοιπὸν — ἂν πρέπει νὰ εἰπῶ καὶ μιὰ παραδοξολογία — τὸ ἀντίθετο· στερεωθήκαμε ἐξ αἰτίας των περισσότερο στὴν πίστη γιατί ἀντιληφθήκαμε καλὰ καὶ τὴν ἀπάτη τους καὶ τὴν κιβδηλία τους. Ἐκεῖ στὰς Ἀθήνας, καταφρονώντας τὰ δαιμόνια, μάθαμε πὼς δὲν ἀξίζουν τὸν θαυμασμό οἱ διαβόλοι. Κι' ἂν τυχὸν ὑπάρχη ἢ πιστεύεται πὼς ὑπάρχει κάποιος ποταμός, πού τρέχει μὲ γλυκὸ νερό, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν θάλασσα, ⁵ ἢ κάποιον ζῶο πού χοροπηδᾷ ἐπάνω στὴ φωτιά ⁶ καὶ πού μ' αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς τὰ πάντα νὰ κατορθώσῃ· αὐτὸ ὑπῆρξαμε ἐμεῖς ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς συνομήλικούς μας. Κι' αὐτὸ πού ἦτανε τ' ὠραιότερο ἀπ' ὅλα, εἶναι ὅτι μᾶς περιτριγύριζε καὶ κάποιος ἀξιόλογος ὄμιλος ἀπὸ νέους, πού κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησή του ἐμορφώνονταν, κι' ἐπαιρναν τὸν σωστὸ δρόμο, καὶ εἶχαν τὶς ἴδιες μ' ἐμᾶς χαρές, ἂν κι' ἐμεῖς ὅλοι τρέχαμε πεζοὶ δίπλα σὲ Λύδιον ἄρμα, ⁷ προσπαθώντας νὰ μμηθοῦμε τὸ τρέξιμό του καὶ τοὺς τρόπους του. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτανε, νὰ μᾶς ἔχουν ἀπ' αὐτὸ σὲ ξεχωριστὴν ὑπόληψιν οἱ δάσκαλοί μας καὶ οἱ συνεργάτες μας, καὶ νὰ μᾶς λογιάζουν σὰν σπουδαίους σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι ἀπ' αὐτὴν πού ἦτανε τὰ ἐπισημότερα πρόσωπα. Καὶ φθάσαμε κι' ὡς τὸ σημεῖο νὰ ξεπεράσωμε καὶ τὰ σύνορά της, ὅπως ἔχει γίνει γνωστὸ ἀπὸ ἐκείνους πού τ' ἀνιστοροῦνε αὐτά. Γιατί αὐτοὶ πού θαύμαζαν τὰς Ἀθήνας τιμοῦσαν ἐξίσου καὶ τοὺς ἐκπαιδευτὰς μας. Κι' ὅσοι τιμοῦσαν πάλιν τοὺς ἐκπαιδευτὰς μας, τιμοῦσαν κι' ἐμᾶς· καὶ κοινὴ ἦτανε καὶ ἡ φήμη μας καὶ οἱ συζητήσεις πού γίνονταν· καὶ κάθε ἄλλο παρὰ ἀνώνυμο

5. Κάποιος ποταμός πού τρέχει μὲ γλυκὸ νερό («Δι ἅλημης ρέων γλυκύς»).

⁵ Ὑπονοεῖ τὸν Ἀλφειό, πού μυθολογοῦσαν γι' αὐτόν, ὅτι κυλοῦν τὰ νερά του ὑποβρυχίως, κι' ἀναβρῦζουν στὴ Σικελία κοντὰ στὶς Συρακοῦσες.

6. Κάποιον ζῶο πού χοροπηδᾷ ἐπάνω στὴ φωτιά («Ζῶον ἐν πυρὶ σκαῖρον»).

Τὴν ιδιότητα νὰ πηδᾷ ἐπάνω στὴ φωτιά καὶ νὰ σβύνη τὴν φλόγα της, χωρὶς αὐτὴ νὰ πάθῃ τίποτα, λέει ὁ Πλίνιος πὼς ἔχει ἡ Σαλαμάνδρα, ἓνα εἶδος μικρῆς σαύρας.

7. Τρέχαμε πεζοὶ δίπλα σὲ Λύδιον ἄρμα («Πεζοὶ παρὰ Λύδιον ἄρμα»).

⁷ Πεζὸς παρὰ Λύδιον ἄρμα θεῖ· ἐλέγετο παροιμιακὰ γι' αὐτοὺς πού τρέχουν γρήγορα. Ἰσως ἀπὸ τὸν Πέλοπα πού ἦτανε Λυδὸς κι' ἐνίκησε στὴν ἄρματοδρομία τὸν πεθερὸ του Οἰνόμαο.

ζευγάρι και γινήκαμε και φημιζόμαστε. Και τίποτα δὲν ἦτανε γι' αὐτοὺς ὁ Ὁρέστης και Πυλάδης, ⁸ και οἱ Μολιονίδες, τὸ θαῦμα τῆς ὀμηρικῆς ἱστορίας, πού τους ἔκαναν πασίγνωστους οἱ κοινὲς συμφορὲς και τὸ ὅτι ἦτανε λαμπροὶ ἄρματοδρόμοι, και μοιράζονται ταυτόχρονα και τὰ χαλινάρια και τὰ καμισίκια.

Δ. Ξέχασα ὅμως τὸν ἑαυτό μου και παρασύρθηκα σὲ αὐτοπαινέματά μου· ἐγώ, πού δὲν τὸ δέχθηκα αὐτὸ ποτὲς ἀπὸ κανένα. Και δὲν εἶναι καθόλου παράξενο, ἂν και στὴν περίστασιν αὐτὴν ὠφελήθηκα κάτι ἀπὸ τὴν φιλία ἐκείνου, ὅπως ὅταν ζοῦσε, γιὰ νὰ προκόβω στὴν ἀρετὴ, ἔτσι και τὴν ἄρα πού ἀπόθανε, προκειμένω νὰ τὸν ἐγκωμιάσω. Ἀλλὰ ξεχάσθηκα· κι' ὁ λόγος μου πρέπει νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν ἀφετηρία του.

ΔΑ. Ποιὸς λοιπὸν εἶχε τόσο βαθειὰ σύνεση, και μάλιστα προτοῦ ν' ἀσπρίσουν τὰ μαλλιά του; ⁹ Ἐπειδὴ κι' ὁ Σολομώντας ἔτσι τὰ ὀρίζει τὰ γεράματα. Ποιὸς δὲ στάθηκε τόσο σεβάσμιος, ἢ στοὺς περασμένους στὴν ἡλικία ἢ στοὺς γέρους, ὄχι μονάχα ἀπὸ τοὺς συγκαιρινούς μας, ἀλλὰ κι' ἀπ' αὐτοὺς πού μᾶς εἶχανε ξεπεράσει πολὺ στὰ χρόνια; Ποιὸς μὲν, χάρις στὸ ἦθος του, δὲν ἐχρειαζότανε σχεδὸν καθόλου διδασκαλία, δὲν ἐξεπαιδεύθηκε ὅμως περισσότερο και μὲ ζῆλο μεγαλύτερο; Ποιὸ μὲν εἶδος μάθησης δὲν ἐπεδίωξε; Ἡ καλύτερα ποιάν, χωρὶς ὑπερβολή, και σὰν νὰ ὑπῆρχεν αὐτὴ μονάχα; Και μ' αὐτὸν τὸν τρόπο διάβηκε μέσα ἀπὸ κάθε εἶδος σπουδῆς, ὅπως δὲν τὸ κατώρθωσε κανεὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ μίαν. Κι' ἔφθασε ἔτσι στὴν ἐντέλεια γιὰ τὴν καθεμιὰ χωριστά, ὅπως οἱ ἄλλοι στὸ τίποτα. Γιατὶ συνέδραμε τὴν προθυμία του στὴ μελέτη ἢ προνομιούχα του φύση, πού ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἀντλοῦν τὴν δύναμή τους οἱ τέχνες και οἱ ἐπιστῆμες. Ἐπειδὴ χάρις μὲν στὴν ἰσχυρὴ του ἰδιοσυγκρασία δὲν εἶχε καθόλου ἀνάγκη νὰ βιάζεται, χάρις δὲ στὴ γρήγορή του ἀντίληψη δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ βιάζῃ τὸν ἑαυτό του. Και μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, ἀγκαλιάζοντας και σμίγοντας και τὰ δύο, νὰ μὴν ξέρῃ κανεὶς σὲ ποιὸ ἀπ' αὐτὰ ἦτανε θαυμαστότερος ἐκεῖνος. Ποιὸς εἶχε μὲν τόση ρητορική δύναμη, πού ν' ἀναδίνῃ τὴν ὀρμὴ τῆς φωτιᾶς, ¹⁰ ἂν και ὁ χαρακτήρας τοῦ ὕφους του δὲν ἐταί-

8. Και τίποτε δὲν ἦτανε γι' αὐτοὺς ὁ Ὁρέστης και Πυλάδης, και οἱ Μολιονίδες («Οὐδὲν Ὁρέσται και Πυλάδαι; οὐδὲν οἱ Μολιονίδαι»).

Οἱ πρῶτοι ἦσαν περίφημοι φίλοι, ὅπως ὁ Δάμων και ὁ Φιντίας· οἱ δεῦτεροι δὲ δίδυμοι γίγαντες, πού εἶχαν δύο κεφάλια και τέσσερα χέρια ὁ καθένας του, και γι' αὐτὸ νικούσαν πάντα τους.

9. Ἐτσι ὀρίζει τὰ γεράματα («Τὸ γῆρας ὀρίζει-ται»).

Κατὰ τοῦ Σολομῶντα «γῆρας τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῶ ἐτῶν μετρούμενον» (Παροιμ. 11).

10. Πού ν' ἀναδίνῃ τὴν ὀρμὴ τῆς φωτιᾶς («Πυρὸς

ριαζε με τὸ ὕφος τῶν ρητόρων; Ποιὸς δὲ ἦτανε τόσο δυνατὸς στὴ γραμματικὴ, ἢ μιλοῦσε κι' ἔγραφε τόσο τέλεια τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ εἶχε τόσες ἱστορικὲς γνώσεις συγκεντρώσει, καὶ ἦτανε τόσο καταρτισμένος στὴ μετρικὴ, καὶ ἦτανε τόσο τέλεια κάτοχος τοῦ ποιητικοῦ λόγου; Ποιὸς δὲ εἶχε τόσο τέλεια γνώση τῆς φιλοσοφίας, ποὺ εἶναι τόσο ὑψηλὴ καὶ ἀποβλέπει στὰ οὐράνια βήματά της, καὶ τῆς πρακτικῆς καὶ τῆς θεωρητικῆς, κι' αὐτῆς ποὺ ἔχει ὀρθολογιστικὸ περιεχόμενο καὶ ἀντιθέσεις, καὶ ἀνταγωνιστικὰ ἐπιχειρήματα, καὶ ποὺ αὐτὴ τὴν ἀποκαλοῦν Διαλεκτικὴ, ὥστε νὰ μπορῆ νὰ ξεγλυστρᾷ εὐκολώτερα ἀπὸ κάθε λαβύρινθο, ἢ νὰ ξεφεύγῃ, ἂν παραστῆ ἀνάγκη γι' αὐτό, ἀπὸ τὶς λογοπαγίδες του. Ἀπὸ τὴν ἀστρονομία δέ, τὴν γεωμετρία κι' ἀπὸ τὴν ἀναλογικὴ τῶν ἀριθμῶν τόσα μονάχα πῆρε, ὅσα τοῦ ἐχρειάζονταν, ὥστε νὰ μὴν κλονίζεται ἀπὸ τοὺς εἰδικούς γύρω σ' αὐτά, καὶ ν' ἀπορρίπτῃ κάθε περισσολογία, σὰν ἄχρηστη σ' ὅσους θέλουν νὰ ζοῦν μ' εὐσέβεια. Ὡστε νὰ μπορῆ μὲν κανεὶς νὰ θαυμάζῃ περισσότερον αὐτὸ ποὺ διάλεξε ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ παράβλεψε, καὶ περισσότερο αὐτὸ ποὺ προτίμησε ἀπὸ αὐτὸ ποὺ παρέτρεξε. Γιατὶ τὴν ἱατρικὴ ἐπιστῆμη τοῦ τὴν ἔκαμεν ἀπαραίτητη καὶ ἡ σωματικὴ του καχεξία καὶ νοσηλευτικὴ του περίθαλψη, ποὺ ἦτανε ὁ καρπὸς τῆς φιλοπονίας του καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὶς μελέτες, ὥστε μιὰ κι' ἄρχισε, νὰ φθάσῃ στὸ σημεῖο νὰ ἐξοικιωθῆ με τὴν τέχνη. Κι' ἀπ' αὐτὴν, ὄχι γιὰ τὸ μέρος της ποὺ ἀσχολεῖται με τὰ φαινομενικὰ καὶ με τὰ ταπεινότερα, ὁλλὰ με τὴν θεωρία καὶ ποὺ ταιριάζει σὲ στοχαστικούς ἀνθρώπους.

Τί εἶναι ὁμως αὐτά, ἂν καὶ λαχαίνη νᾶναι τόσο μεγάλα, ἐμπρὸς στὴν προσπάθειά του νὰ διαπλάσῃ τὸν χαρακτῆρα του; Γιὰ ὅσους ἐγνώρισαν τὸν ἄνθρωπο, εἶναι φλυαρίες ὁ Μίνως ἐκεῖνος καὶ ὁ Ραδάμανθυς¹¹, ποὺ τοὺς ἐτίμησαν οἱ Ἕλληνες με τὰ Ἑλύσια πεδία, κατὰ φαντασίωση ποὺ τοὺς ἤλθε στὸ νοῦ τους ἀπὸ τὸν ἰδικὸ μας Παράδεισον, καὶ ἀπὸ τὰ Μωσαϊκὰ, πιστεύω, καὶ τὰ δικά μας βιβλία· ἂν καὶ τὸν ξεχώρισαν κάπως κι' ὡς πρὸς τὴν ὀνομασία του, καὶ τὸν παρουσίασαν με διαφορετικὲς ὀνομασίες.

¹¹ Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

μ ἔ ν ο ς π ν ἔ ο υ ς α ι »).

¹² Ἐνοεῖ τὴν Χίμαιρα, ποὺ ἦτανε κόρη τῆς ἔχιδρας καὶ τοῦ Τυφῶνα, καὶ εἶχε κεφάλι λεονταριοῦ, μέση αἴγας καὶ οὐρὰ φιδιοῦ καὶ ἡ δύναμή της ἦταν ἀκατάβλητη. Ἡ φράση ἐδῶ εἶναι παρμένη ἀπὸ τὸν Ὅμηρο, ποὺ λέει γιὰ τὴν Χίμαιρα «δεινὸν ἀποπνέουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο» (Ἰλ. Ζ' 182).

11. Ὁ Μίνως ἐκεῖνος καὶ ὁ Ραδάμανθυς («Μίνως καὶ Ραδάμανθυς»).

Μυθικοὶ ἡγεμόνες, ὀνομαστοὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ τους καὶ γιὰ τὴν εὐσέβειά τους καὶ γι' αὐτὸ καὶ γίνηκαν δικαστὲς στὸν Ἄδη γιὰ νὰ κρίνουν τοὺς νεκρούς, ὅπως ἔκριναν καὶ τοὺς ζωντανούς.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΜΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΘΟΞΙΑΣ *

Β'

Γ'. ΤΑ ΠΑΛΑΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ὁ ἀντίχριστος, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, μὲ ὅλας τὰς ἀντιθέους δυνάμεις του, ἀνέλαβεν ἐντατικὴν προσπάθειαν πρὸς διάλυσιν, ἐξάφανισιν, τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Πρωτίστως ἐπενόησε καὶ ὑπεκίνησε τοὺς σκληροὺς καὶ ἀπανθρώπους διωγμοὺς ἐναντίον της.

Τὰ ὅσα διεπράχθησαν, κατὰ καιροῦς, ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ μέρους τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, εἶναι δυσπερίγραπτα. Διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κατεπολεμήθη. Τὸ μαρτύριον καὶ ὁ θάνατος ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς ἅς χώρας ἐπικρατεῖ ὁ ἀντίχριστος κομμουνισμός!

Ἴδου πῶς ὁ Χρυσόστομος Ἰωάννης περιγράφει τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοὺς ἀδυσωπήτους διωγμοὺς: «Στρατόπεδα παρεσκευάζοντο, ὅπλα ἐκινεῖτο, βασιλεῖς καθωπλιζόντο, δῆμοι διηγείροντο, πόλεις διανίσταντο, δικασταὶ παρωξύνοντο· ἅπαν τιμωρίας εἶδος ἐπενοεῖτο· πῦρ καὶ σίδηρος καὶ θηρίων ὀδόντες καὶ κρημνοὶ καὶ καταποντισμοί, καὶ βάραθρον, καὶ ξύλον, καὶ σταυρός, καὶ κάμινος καὶ πάντα ὅσα ὄφθη πώποτε βασιανιστήρια εἰς μέσον ἐφέροντο... Πόσοι τύραννοι ἠθέλησαν περιγενέσθαι (= νὰ ὑπερισχύσουν) τῆς Ἐκκλησίας; Πόσα τήγανα; Πόσοι κάμινοι; Θηρίων ὀδόντες, ξίφη ἠκουημένα;» Καὶ ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερισχύσουν ὅλα αὐτά, ἔστω καὶ ἂν τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων ἔτρεχε κρουνηδόν!

Ἀπὸ τοῦ Μεγαλομάρτυρος δὲ τοῦ Γολγοθᾶ, μέχρι τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν καλλινίκων Μαρτύρων καὶ Νεομαρτύρων μία ἀτελείωτος θεοστεφῆς φάλαγξ χωρεῖ. Ὅλοι αὐτοὶ—καὶ ἀνέρχονται κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς εἰς εἴκοσι πέντε περίπου ἑκατομμύρια— ἔδοσαν ἐμπράκτως, μετὰ χαρᾶς, τὴν καλὴν μαρτυρίαν τῆς ἀμωμήτου ὀρθοδόξου Πίστεως. Καὶ τὴν ἐπεσφράγησαν μὲ τὸ τίμιον αἷμά των!

Δὲν εἶναι χωρὶς σημασίαν τοῦτο τὸ γεγονός. Ἀποδεικνύει τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας τοῦ κόσμου τῶν καταχθονίων δυνάμεων κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἀμύνεται, ἀντιπαλαίει, καὶ ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐπικράτησίν της.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ».

Μετὰ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι «πᾶσαι αὐταὶ αἰ ἐπιβουλαὶ καὶ ἔφοδοὶ ἀράχνης εὐκολώτερον διεσπᾶσθησαν, καπνοῦ θᾶπτον διελύθησαν, κονιορτοῦ ταχύτερον παρήλθον», ἐνῶ ἀντιθέτως ἐδημιούργησαν «πολὺν μαρτύρων χορὸν, τοὺς ἀθανάτους τῆς Ἐκκλησίας θεσαυροὺς, τοὺς στύλους, τοὺς πύργους», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸ ἀήττητο ν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ὁρθοδοξίας βεβαιώνει.

Παρὰ ταῦτα ὁ σατανᾶς ἐμηχανεύθη καὶ ἕτερον μέσον, πλεον ἐπικίνδυνον: Τὰς αἱρέσεις!

Δι' αὐτῶν ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἀλλοιοῦται. Καταστρέφεται. Εἶναι δὲ βέβαιον, ὅτι ἂν ἐκυριάρχουν οἱ αἱρεσιάρχαι τοῦ γ', δ' αἰῶνος, οἱ ὁποῖοι ἀπεψίλωνον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἄλλοι μὲν ἀπὸ τὴν θεϊκὴν Του ὑπόστασιν καὶ δύναμιν, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην Του φύσιν, θὰ ἀνεγράφετο ἤδη ὁ Κύριος εἰς τὴν ἱστορίαν, ὡς ἓνας μεταξὺ τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου, ὅποτε θὰ ἐσβυεν ἐξ αὐτῆς ὡς Λυτρωτῆς!

Καὶ ἔναντι τοῦ ὑποούλου καὶ φοβερωτάτου τούτου ἐχθροῦ ἡ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐχρειάσθη νὰ δώσῃ μάχας. Οἱ Ἕλληνες Πατέρες, οἱ πνευματοκίνητοι αὐτοὶ ἱεράρχαι καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγιότητός των, ἀντιπαρετάχθησαν πρὸ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἠγωνίσθησαν, μὲ πλήρη αὐτοθυσίαν, μὲ σθένος, μὲ ἥρωισμόν. Συνεκρότησαν τὰς τοπικὰς καὶ λοιπὰς ἀγίας Ἑπτὰ Οἴκουμεικὰς Συνόδους. Καὶ κατῶρθωσαν νὰ στερεώσουν ἀπαρασαλεύτως τὴν θεανδρικήν προσωπικότητα τοῦ Κυρίου, νὰ ὑποτάξουν τὴν ἱστορίαν εἰς Αὐτόν, διὰ νὰ σωθῇ ὁ Χριστιανισμός, ὡς καὶ ἐγένετο, μέχρι σήμερον, εἰς τὸν κόσμον, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ οὐρανοβάμονος, «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8).

Δ'. Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Εἶναι γεγονός ἀναντίρρητον. Καὶ ἡ ἐξάπλωσις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἓν διηνεκὲς θαῦμα!

Τίποτε δὲν ἐστάθη ἱκανὸν ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῆς ἢ ν' ἀλλοιώσῃ κατὰ τι τὸ «πιστεύω» τῆς, τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Τὰ αἵματα τῶν Μαρτύρων τῆς, καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν πατέρων τῆς, συνετέλεσαν, ὥστε νὰ στερεωθῇ εἰς τὸν κόσμον νὰ κρατηθῇ ἀνόθευτον καὶ γνήσιον τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα τῆς ἔναντι τῶν πολυωνύμων καὶ φοβερῶν αἱρέσεων.

Τοιοῦτοτρόπως ἔγινε παράδοσις ἱερά. Δηλαδή μετεβλήθη εἰς βιώματα πνευματικὰ ἐντὸς τῆς συνειδήσεως τῶν γενεῶν, τὰ ὁποῖα ἀπέβησαν ἱερὸν αἶσθημα, ἑλληνοχριστιανικὴ παράδο-

σις. Ἡ δὲ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας «λάμπει ἔκτοτε μέσα εἰς τὰ σχήματα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Μέσα εἰς αὐτὰ κυριαρχεῖ τὸ θεανδρικὸν πρόσωπον τοῦ Λυτρωτοῦ μας, ἡ ἐλευθερία ὡς πίστις συνδυαζομένη μὲ τὴν θείαν Χάριν. Βιοῦται ὡς πληρεστέρα δικαιοσύνη, ἀλληλεγγύη ἀτόμων καὶ ἔθνων, ἡ ἐκουσία θυσία τῶν μὲν χάριν τῶν δέ, ὡς ἀγάπη μέλλουσα νὰ θριαμβεύσῃ, μὲ τὴν ἐλευθέραν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Κυρίου σύμπραξιν, ὡς θέωσις τῶν πάντων, ὡς καθολικὴ εἰς τὸν κόσμον ὠραιότης».

Αὐτὰς τὰς κατευθύνσεις χαράσσει ἡ Ὁρθοδοξία, τὸ ἑλληνοχριστιανικὸν πνεῦμα, ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ παράδοσις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος, ὡς κορυφαία ἀξία, εἰς τὴν συνειδησιν, κυριαρχεῖ εἰς τὴν πορείαν τῆς ἱστορίας, καὶ προσανατολίζεται ὀρθῶς πρὸς τὸν αἰώνιον θρίαμβον τῆς ζωῆς!

Ὁ θρίαμβος τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθοδοξίας, ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἡ ἐπικράτησις καὶ διάδοσις τοῦ ἀθανάτου ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος, εἶναι ἀξιοθαύμαστον γεγονός, τὸ ὁποῖον ἔσαε καταδεικνύει, ὅτι ἡ πίστις μας εἶναι ἀκατάλυτος· ὅτι πολεμουμένη νικᾷ, καταδιωκομένη ὑψώνεται, διαδίδεται παντοῦ, καὶ ἐκπολιτίζει τὰς κοινωνίας καὶ τὰ ἔθνη. Ναί. Ἀφοῦ συνέτριψε τὴν εἰδωλολατρείαν· ἀφοῦ ἐκρῆμισε τοὺς ναοὺς τοῦ ψεύδους, ἀφοῦ ἐξώρισε τὴν διαφθοράν, ἀνήγειρε πάγκαλον καὶ ὠραῖον τὸν ἀκατάλυτον ναὸν τῆς ὑπερτάτης ἀληθείας. Καὶ εἰσήγαγε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἡμέρωσιν.

Ναί. Ὁ θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας ἐμπνέει αἰσιοδοξίαν καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας. Εἰς αὐτὴν ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς τὸ θαῦμα τῆς φλεγόμενης καὶ μὴ κατακαιομένης βράτου.

«Ἦδη—ἔγραφεν ὁ ἱερός Αὐγουστίνος—βλέπουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ λέγουν: Κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ. Μετ' οὐ πολὺ θέλει ἐκλείψει τὸ ὄνομά της. Μετ' ὀλίγον, δὲν θὰ ὑπάρχου πλέον χριστιανοί. Παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς των. Καὶ ἐνῶ λέγουν αὐτὰ, αὐτοὺς μὲν βλέπω καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντας, τὴν δὲ Ἐκκλησίαν διαμένουσαν πάντοτε ὀρθίαν καὶ ἀναγγέλλουσαν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλας τὰς γενεάς».

Ἄλλὰ καὶ τὸ καυστικὸν ἐρώτημα — παρατήρησις τοῦ Χρυσορρήμονος ἀναπηδᾷ αὐτὴν τὴν στιγμήν, λίαν ἐπικαίρως: «Ποῦ οἱ πολεμήσαντες (τὴν Ἐκκλησίαν); Σεσίγηνται καὶ λήθη παραδέδονται. Ποῦ δὲ ἡ Ἐκκλησία; ὑπὲρ ἡλίον λάμπει».

Ἀπαστράπτει πράγματι ἐκ τῆς αἴγλης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ὁρθοδοξίας της, τὴν ὁποίαν μᾶς παρέδωσαν οἱ θεϊότατοι Ἀπόστολοι καὶ Πατέρες, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ὡς πολυτάλαντον θησαυρόν, ὡς τὴν μεγαλυτέραν, τὴν μόνην ἡρωϊκὴν,

Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν Ἰ. Χρυσόστομο.

Ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΟΛΟΦΑΝΕΡΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*

(Ἀπὸ τὴν πέμπτην ὁμιλία του στὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ)

Β'

Κι' ἂν μὲν αὐτὸ ποῦ γίνηκε ἦτανε ἀπὸ ἀνημποριά του, ἴσως νὰ τὸν ἐσυγγωροῦσαν. Στὴν περίστασιν ὁμως αὐτὴ τὸ νόμιζαν σὰν μεγάλη του κακουργία. Γιατὶ θᾶπρεπε νὰ τοὺς εἰπῇ τὴν ἀλήθεια, καὶ νὰ μὴν τοὺς τάξῃ τὸν οὐρανὸ, ἀφοῦ, καθὼς λέτε, ἦτανε ἄνθρωπος θνητός. Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι, πὼς θᾶπρεπεν αὐτοὶ νὰ κάμουν τὸ ἀντίθετο· καὶ νὰ κηρύττουν τὴν ἀπάτη ποῦ τοὺς ἔκαμε, καὶ νὰ τὸν χαρακτηρίζουν μάγο καὶ περιγελαστή τους· γιατί μ' αὐτὸν τὸν τρόπον κι' ἀπὸ τοὺς κινδύνους θὰ ξέφευγαν, καὶ θὰ σταματοῦσαν ἔτσι καὶ τὴν ἐναντίο τους ἀμάχη. Γιατὶ ἂν οἱ Ἑβραῖοι μοίρασαν χρήματα στοὺς στρατιῶτες, γὰ νὰ εἰποῦν, πὼς ἔκλεψαν οἱ μαθητὲς του τὸ σῶμα του· ἂν παρουσιάζοντο κι' ἔλεγαν πὼς τὸ κλέψαμε, κι' ὅτι δὲν ἀναστήθηκε, ποιὲς τιμὲς ἢ ποιὲς ἀπολαυὲς δὲν θὰ χαίρονταν; Ὡστε ἦτανε στὸ χέρι τους καὶ νὰ τιμῶνται καὶ νὰ στεφανώνωνται. Γιὰ ποῖο λοιπὸν λόγῳ προτίμησαν καὶ δέχθησαν ἀντὶ γι' αὐτὰ τίς βρισιὰς καὶ τοὺς κινδύνους, ἂν δὲν ἦτανε κάποια θεία δύναμη ποῦ τοὺς ἔπειθε, ποῦ ἦτανε δυνατώτερη ἀπ' ὅλα αὐτά;

* * *

Ἄν δὲν σᾶς πείθωμε ἀκόμη, στοχασθῆτε κι' αὐτό, πὼς ἂν δὲν ὑπῆρχεν αὐτό, κι' ἂν ἀκόμη εἶχανε μεγάλη προετοιμασία κάνει,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ».

τὴν πλέον ἀκατανίκητον δύναμιν εἰς τὸν κόσμον. Καθ' ὅσον αὐτὴ, καὶ μόνον αὐτὴ, ἀπαρνεῖται εὐχαρίστως τὰ θέληγτρα. Αὐτὴ ἀποστρέφεται τοὺς πειρασμούς. Αὐτὴ ἀποκρούει τὰς προσβολὰς τοῦ παμπονήρου ἐχθροῦ. Αὐτὴ ἀγωνίζεται. Πολεμεῖ. Θυσιάζεται. Νικᾷ. Καὶ ἐξουδετερώνει ἀνθρώπους ἀσεβεῖς καὶ δαίμονας πολεμίου.

Ἐπομένως, δὲν χωρεῖ καμμία ἀπολύτως ἀμφιβολία, ὅτι πάντοτε καὶ παντοῦ ἡ ἀήττητος αὐτὴ δύναμις τῆς Ὁρθοδοξίας θριαμβεύει εἰς τὸν παρόντα κόσμον.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

δὲν θᾶκαναν τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, μὲ στήριγμά τους αὐτόν, ἀλλὰ θὰ τὸν εἶχαν ἀποστραφῆ. Γιατὶ τὸ ξέρετε καλά, πὼς σὲ τέτοιες περιστάσεις οὔτε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ποὺ μᾶς ἀπάτησαν δὲν θέλομε ν' ἀκούωμε. Γιὰ ποιὰν λοιπὸν αἰτία ἐκήρυτταν καὶ διέδιδαν στὸν κόσμον τ' ὄνομά του, καρτερώντας πὼς μ' αὐτὸ θὰ ἐπικρατήσουν; Κι' ὅμως θᾶπρεπε νὰ περιμένουν τὸ ἀντίθετο, ὅτι δηλαδὴ κι' ἂν τυχὸν ἐπικρατοῦσαν, στὸ τέλος θὰ πῆγαιναν χαμένες οἱ προσπάθειές τους, ἐπειδὴ παρουσίαζαν κι' ἔβγαζαν στὴν μέση τ' ὄνομα ἑνὸς ἀπατεώνα. Ἄν δὲ ἤθελαν νὰ συγκαλήψουν τὰ προηγούμενα τότε θᾶπρεπε νὰ σωπάσουν, γιατί βέβαια τὸ νὰ συνεχίζου ἀκόμη τὸν ἀγῶνα τους γι' αὐτά, θὰ ξάναβε περισσότερο καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὰ γέλεια εἰς βάρους τους.

* * *

Ἄπο ποῦ λοιπὸν τοὺς κατέβηκε στὸ νοῦ νὰ φανταθοῦν καὶ νὰ δημιουργήσουν τέτοια πράγματα; γιατί κι' αὐτὰ π' ἄκουσαν τὰ ξέχασαν. Ἄν δὲ τὸν καιρὸ ποὺ δὲν ὑπῆρχε κανένας φόβος πολλὰ τ' ἀποξέχασαν καὶ μερικὰ οὔτε καὶ τὰ καταλάβαιναν, καθὼς τὸ λέει καὶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν τοὺς εὗρῃκε τόσο μεγάλος κίνδυνος, πὼς δὲν θᾶκαναν φτερά καὶ δὲν θ' ἀποξεχνοῦσαν τὰ πάντα; Καὶ γιατί νὰ μιλῶ γιὰ τὰ λόγια; ὅταν κι' αὐτὸς ἀκόμη ὁ πόθος τους γιὰ τὸν θεῖο διδάσκαλον μαραίνονταν σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸν φόβον γιὰ τὰ ὅσα θὰ ἐπακολουθοῦσαν, πρᾶγμα ποὺ γι' αὐτὸ κι' ὁ ἴδιος τοὺς ὠνειδίσει. Γιατὶ προτοῦ μὲν νὰ συμβῆ αὐτὸ ἐκρέμονταν ἀπὸ ἐπάνω του καὶ τὸν συγχροωτοῦσαν—ποῦ πᾶς; Ὑστερα δέ, ὅταν μακρηγορώντας τοὺς ἔλεγε καὶ τοὺς ἀνιστοροῦσε τὰ κακὰ ποὺ θὰ τοὺς βροῦν ἀμέσως κατόπιν ἀπὸ τὴν σταύρωσή του, τότε, παγωμένοι ἀπὸ τὸν φόβον, ἀπόμειναν μὲ τὸ στόμα τους ἀνοικτό· κι' ἀκούσετε, πὼς τοὺς τὸ ξεστομίζει καὶ πῶς τοὺς λέγει τὸ ἴδιον αὐτὸ πρᾶγμα: Κανείς ἀπὸ σᾶς δὲν μ' ἐρωτᾷ—ποῦ πᾶς; ἀλλὰ ἐπειδὴ σᾶς τὰ εἶπα αὐτά, ἡ καρδιά σας ξεχείλισεν ἀπὸ θλίψη». (Ἰωάν. ιστ', 3,6). Ἄν λοιπὸν τὴν ὥρα ποὺ περιμέναν πὼς αὐτὸς θὰ πεθάνη καὶ πὼς θ' ἀναστηθῆ, ἐδοκίμαζαν τόσο μεγάλη θλίψη, ἂν τὸν ἔβλεπαν πὼς δὲν ἀναστήθηκε, πὼς δὲν θὰ ἐμφανίζονταν, δὲν θὰ λαχταροῦσαν νὰ τοὺς σκεπάσουν στὰ βάθη τους τὰ χῶματα, κι' ἀπὸ τὴν ἀθυμία τους γιὰ τὴν ἀπάτη, κι' ἐπειδὴ τοὺς περιτριγύριζεν ὁ φόβος γι' αὐτὰ ποὺ θὰ ἐπακολουθοῦσαν;

* * *

Ἄπο ποῦ δὲ ἔχουν τὴν πηγὴ τους καὶ τὰ ὑψηλά τους δόγματα; Γιατὶ τοὺς προεῖπε, πὼς ἀργότερα θὰ διδασθοῦν τὰ ὑψηλότερα. «Γιατὶ πολλὰ ἔχω ἀκόμα νὰ σᾶς εἰπῶ—λέει—ἀλλὰ δὲν μπορεῖτε τώρα ἀκόμη νὰ τὰ βαστάξετε» (Ἰωάν. στ', 12). Ὡστε ὑψηλότερα ἦσαν

αὐτὰ πού ἔμεναν. "Ένας δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς οὐτε στὴν Ἰουδαία δὲν ἤθελε νὰ πάη μαζί του, ἐπειδὴ ἐμάθαινε γιὰ κινδύνους, ἀλλὰ ἔλεγε «ἄς πᾶμε, γιὰ νὰ πεθάνωμαι κι' ἐμεῖς μαζί του». (Ἰωάν. 12', 16), ἔχοντας βάρος στὴν καρδιά του, ἐπειδὴ περίμενε πὼς θὰ πεθάνη. "Αν δὲ ὅταν ἀκόμα ζοῦσε κοντά του, περίμενε τὸ θάνατό του, καὶ προσπαθοῦσε γι' αὐτὸ νὰ γλυτώσῃ, τί δὲν θὰ περίμενε νὰ πάθῃ τότε, χωρὶς αὐτὸν καὶ χωρὶς τοὺς ὑπόλοιπους μαθητὲς. Καὶ ὁ ἔλεγχος γιὰ τὴν ἀποκοτιά τους ἦτανε πολὺς. Καὶ τί θὰ μπορούσαν νὰ ἰσχυρισθοῦν, ὅταν ξεκινούσαν; Γιατὶ τὸ πάθημά του ὅλος ὁ κόσμος τῶξερε. Γιατὶ τὸν ἐκρέμασαν ἐπάνω σ' ἓνα ψηλὸ ἰκρίωμα, καὶ μάλιστα καταμεσήμερο, καὶ σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία, καὶ σὲ γιορτὴ πολὺ μεγάλη, πού σ' αὐτὴν ξεχωριστά, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ λείψῃ. Τὴν ἀνάστασή του ὅμως κανεὶς δὲν τὴν εἶδε ἀπὸ τοὺς ἔξω, πρᾶγμα πού τοὺς ἦτανε πολὺ μεγάλο ἐμπόδιο γιὰ νὰ γίνωνται πιστευτοί. Κι' ὅτι μὲν ἐθάφτηκε, ὅλοι τὸ κουβέντιαζαν· καὶ οἱ στρατιῶτες μαζί μὲ ὅλους τοὺς Ἑβραίους ἔλεγαν, πὼς τὸ σῶμά του τῶκλεψαν οἱ μαθητὲς. Ποῦ στήριζαν λοιπὸν τίς ἐλπίδες τους νὰ πείθουν τὴν Οἰκουμένη; Γιατὶ, ἂν ὅταν ἔγιναν θαύματα, οἱ στρατιῶτες ἐπίεσθησαν νὰ μαρτυρήσουν τ' ἀντίθετα, ἀπὸ ποῦ περίμεναν αὐτά, χωρὶς θαύματα καὶ χωρὶς νάχουν οὐτε ὀβολὸ νὰ κηρύττουν γιὰ τὴν Ἀνάστασι καὶ νὰ πείθουν γι' αὐτὸ στερηρὲς καὶ θάλασσεσ;

* *

"Αν δὲ τῶκαναν αὐτὸ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴν δόξα, πολὺ περισσότερο τότε δὲν θὰ φρόντιζεν ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτοῦ πὼς νὰ φημισθῇ, κι' ὄχι γι' αὐτὸν πού εἶχε πεθάνει; Μὰ δὲν θὰ τοὺς πίστευαν οἱ ἄνθρωποι; Καὶ γιὰ ποῖον λοιπὸν μιλώντας θὰ τοὺς πίστευαν περισσότερο; Γιὰ κεῖνον, πού ἐπιάσθηκε κι' ἐσταυρώθηκε, ἢ γι' αὐτοὺς πού κατώρθωσαν νὰ ξεφύγουν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἑβραίων; Καὶ γιὰ ποῖο λόγο, νὰ μοῦ εἰπῆτε, ἐνῶ ἡ πρόθεσή τους ἦτανε νὰ τὸ κάνουν αὐτό, δὲν ἔφυγαν ἀμέσως γιὰ τὴν πολιτεία τοῦ ἔξωτερικοῦ, ἀφήνοντας τὴν Ἰουδαία, παρὰ στριφογύριζαν στὸ ἐσωτερικό; Καὶ πὼς ἔπειθαν χωρὶς νὰ κάνουν θαυματουργίες; Κι' ἂν μὲν ἔκαναν (γιατὶ πραγματικὰ ἔκαναν), αὐτὸ ἦτανε ἀπὸ τὴν συνέργεια καὶ τὸν δύναμη τοῦ Θεοῦ· ἂν δὲ ἐπιβάλλονταν καὶ τοὺς πίστευαν χωρὶς νὰ κάνουν, αὐτὸ πού γίνονταν ἦτανε πολὺ περισσότερον ἀξιοθαύμαστο.

Εἰπῆτε σᾶς παρακαλῶ, δὲν ἐστίμερναν λοιπὸν καὶ δὲν ἐλογάριαζαν τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴν πονηρὴ τους παρακολούθησι καὶ τὴν ψυχὴ τους πού ἦτανε γεμάτη ἀπὸ φθόνους; Γιατὶ αὐτοὶ καὶ τὸν Μωϋσῆν ἀκόμη τὸν ἐλιθοβόλησαν· ὕστερα ἀπὸ τὸ πέλαιος πού τὸ πέρασαν πεζοπορώντας· ὕστερα ἀπὸ τὴν νίκη καὶ τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο τρόπαιο, πού τῶστησαν χωρὶς νὰ χύσουν σταλητὴν αἷμα

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

128. Εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ δίδεται τὸ κοινὸν ποτήριον ἐκτὸς τῶν νεονύμφων καὶ εἰς τὸν παράνυμφον; (Ἑρώτησις Αἰδεσιμ. Ἰ. Ἀλεξίου).

Κατὰ τὴν εὐχὴ τῆς εὐλογίας τοῦ κοινοῦ ποτηρίου τοῦ γάμου «Ὁ Θεὸς ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου...», ὁ εὐλογηθεὶς «εὐλογία πνευματικῆ» οἶνος παρέχεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «τοῖς συναφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν» καὶ ὄχι σὲ ἄλλα πρόσωπα. Καθὼς μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ ἔντυπα Εὐχολόγια ὁ ἱερεὺς τὸν προσέφερε μόνον στοὺς νεονύμφους. Κατὰ μερικὰ μάλιστα χειρόγραφα μετὰ τὴν συνήθη τριπλῆ κοινωνία ἀπὸ αὐτόν, ὁ ἱερεὺς ἐπέστρεφε τὸ ποτήριον στὸν νυμφίον, πού κατέλυε ὅλον τὸν ὑπολειπόμενον οἶνον.

Στὸν παράνυμφον συνηθίζεται νὰ προσφέρεται τὸ κοινὸ ποτήριον μετὰ ἀπὸ τοὺς νεονύμφους σὲ πολλὰ μέρη. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἄγραφο μὲν, ἀλλὰ ἀρκετὰ διαδεδομένη λειτουργικὴ παράδοσις, πού δὲν ἀποτελεῖ νεωτερισμό, οὔτε γίνεται χωρὶς λόγο. Ὁ παράνυμφος, ὅπως καὶ ὁ ἀνάδοχος στὸ βάπτισμα, εἶναι τὸ ἀμέσως μετὰ τοὺς νεονύμφους τιμώμενον πρόσωπον, μὲ τὸ ὁποῖον συνάπτεται πραγματικὴ πνευματικὴ συγγένεια. Μνημονεύεται ἐπανειλημμένως κατὰ τὴν ἀκολουθία, ἀλλάσσει τοὺς δακτυλίους, στέφει τοὺς νεονύμφους, χορεύει μαζί των τὸν ἱερὸ χορὸν καὶ κατὰ τὸ συριακὸν λειτουργικὸ τυπικὸν στέφεται καὶ αὐτός. Ἡ μετάληψις καὶ ἀπὸ

—μ' ἐκείνου τὰ χέρια καὶ τὴν ἀξιάδα—ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων πού τοὺς ὑποδούλωσαν ὕστερα ἀπὸ τὸ μάννα ὕστερα ἀπὸ τὸν ξερόβραχον καὶ τίς πηγὲς τοῦ νεροῦ π' ἀνάβρυσαν ἀπ' αὐτόν ὕστερα ἀπὸ τ' ἀμέτρητα θαύματα, πού τοὺς ἐγένηκαν στὴν Αἴγυπτον, καὶ στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσαν καὶ μέσα στὴν ἔρημον. Τὸν Ἰερεμίαν τὸν ἔρριξαν μέσα σὲ λάκκον καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς προφῆτας τοὺς κατέσφαξαν.

[Συνεχίζεται.]

Ἀπόδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

τὸ κοινὸ ποτήριον, δείγμα χαρᾶς, κοινωνίας ἀγαθῶν καὶ συμμετοχῆς στὴν «πνευματικὴ εὐλογία», δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἀπόβλητη καὶ ἄσχετη πρὸς τὸν κύκλον αὐτὸν τῆς τιμῆς καὶ τῶν προνομίων τοῦ παρανύμφου. Πιθανὸν νὰ εἶναι ὑπόλειμμα παλαιᾶς πράξεως καὶ συγκεκριμένως τῆς θείας λειτουργίας, μὲ τὴν ὁποία συνεδέετο ὁ γάμος. Κατ' αὐτὴ ἴσως κοινωνοῦσαν μαζὶ μὲ τοὺς νυμφευομένους καὶ οἱ παρὰ νύμφου, συμμετέχοντες ἔτσι πραγματικώτερα στὸ μυστήριον.

129. Κατὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ βγάζομεν καὶ δεύτερον ἄμνόν καὶ τὸν διατηροῦμε γιὰ τὴν κοινωνία τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ὅταν ὁμοῦς ὁ ἴδιος ἱερεὺς ἐξυπηρετῆ δύο ἐνορίες πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη διατηρημένο Σῶμα καὶ Αἷμα καὶ γιὰ τὴν ἄλλῃ ἐνορία, στὴν ὁποία δὲν ἐλειτούργησε κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτῆν;» Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ἡ. Κοντοῦ).

Ἡ διατήρησις ἡγιασμένου ἄρτου ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς στὸ ἄρτοφόριον τοῦ ναοῦ γίνεται γιὰ καθαρῶς πρακτικὸς λόγους, τὴν χρησιμοποίησίν του δηλαδὴ σὲ ἐκτάκτους ἀνάγκας, τὴν κοινωνία ἀσθενῶν, ἐτοιμοθανάτων κλπ. Γίνεται δὲ κατὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἀσφαλῶς λόγῳ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐορτολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἡμέρας αὐτῆς, τῆς ἀναμνήσεως τοῦ μυστικοῦ δείπνου τοῦ Κυρίου. Καμμία ὁμοῦς διάταξις δὲν ἐμποδίζει τὴν διατήρησιν ἁγίου ἄρτου καὶ καθ' οἷανδήποτε ἄλλῃ λειτουργίαν. Οὔτε καὶ θεωρητικὸς λόγος μπορεῖ νὰ προβληθῆ γιὰ νὰ ὑποστηριχθῆ ἢ ἀντίθετος ἄποψις. Ὅλες οἱ λειτουργίαι ἔχουν τὴν ἰδίαν δύναμιν, ὅλες τελοῦνται εἰς ἀνάμνησιν καὶ δυνάμει τοῦ μυστικοῦ δείπνου τοῦ Κυρίου καὶ καμμία ἀπολύτως διαφορὰ δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν καθαγιασθέντων τιμίων δώρων τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς καὶ ὁποιασδήποτε ἄλλῃς ἡμέρας. Ἐνῶ λοιπὸν ἡ καθιερωμένη τάξις εἶναι ἡ διατήρησις ἁγίου ἄρτου τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς, κατ' ἐξαίρεσιν μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτὸ καὶ σὲ κάποια ἄλλῃ λειτουργίαν. Αὐτὸ μάλιστα ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ, ὅταν τυχὸν ἐξαντληθῆ ὁ δια-

Η ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Ἀμαρτία εἶναι τὸ νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ πράττῃ κανεὶς ὄχι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅ,τι τοῦ ὑπαγορεύουν τὸ πονηρὸ πνεῦμα καὶ τὰ πάθη τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ λέξις, στήν ἀρχικὴ τῆς σημασίᾳ, δηλώνει τὴν ἀστοχίαν, τὸ ξεστράτισμα, τὴν ἔλλειψιν ἑναρμονίσεως πρὸς τὸ ὀρθό. Καὶ πραγματικά, τί ἄλλο θὰ μπορούσαμε νὰ δοῦμε στήν ἀμαρτία παρὰ μιὰ κατάστασι σφαλερῆς τοποθετήσεως ἀπέναντι στοῦ θεῖο θέλημα ; Τί ἄλλο εἶναι ἡ ἀμαρτία παρὰ ἓνα ξεστράτισμα ἀπὸ τὸ δρόμον τοῦ προορισμοῦ μας, ὅπως τὸν χάραξε ὁ Θεός, μιὰ δυσαρμονία πρὸς ὅ,τι ἐπιτάσσει ὁ θεῖος νόμος, γραμμένος μέσα στὴ συνείδησί μας καὶ στοῦ Εὐαγγέλιου ;

Τὴν ἀμαρτία, αὐτὴ καθεαυτή, διακρίνουν ἀπειράριθμοι τρόποι τῆς, ἀνάλογα μὲ τὸ πεδίου ὅπου ἐκδηλώνεται καὶ πραγ-

τηρηθεὶς ἅγιος ἄρτος, ὅταν ἀλλοιωθῇ ἢ ὅταν γιὰ ὅποιονδήποτε ἄλλο λόγο δὲν ὑπάρχει στοῦ ἀρτοφόριου ἢ ἱερὰ παρακαταθήκη, ὅταν ἐπὶ παραδείγματι καταστραφῇ ὁ ναός, ὅταν ἰδρυθῇ νέα ἑνορία κλπ.

Ἀντιθέτως πάλι δὲν ὑπάρχει οὔτε θεωρητικὸ, οὔτε πρακτικὸ ἢ κανονικὸ κώλυμα γιὰ τὴν μεταφορὰ τοῦ διατηρηθέντος ἁγίου ἄρτου σ' ἓναν ἄλλο ναό. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἀμνοῦ τῆς Προηγιασμένης δὲν ἀφορᾷ στὴν μεταφορὰ αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὅσο στὴν τέλεσι τῆς Προηγιασμένης σὲ διαφορετικὸ ναό, ἀπὸ ἐκεῖνον στὸν ὁποῖον ἐτελέσθη ἡ λειτουργία, καὶ τοῦτο, καθὼς γράψαμε σὲ μιὰ παλαιότερα ἀπάντησι, γιὰ ἱστορικοὺς λόγους καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων ἐκτρόπων.

Ὁ ἱερεὺς, νομίζω, πὼς μπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν κρίσιν του, ἀνάλογα πρὸς τὶς ἰδιαίτερες συνθῆκες, πρὸ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται. Μπορεῖ δηλαδὴ ἢ νὰ διατηρήσῃ ἄρτο ἅγιον καὶ στὴν ἄλλη ἑνορία κατὰ τὴν λειτουργία μιᾶς ἄλλης ἡμέρας, ἢ νὰ μεταφέρῃ σ' αὐτὴ μέρος ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀρτοφορίου τοῦ ἄλλου ναοῦ, στὸν ὁποῖον ἐλειτούργησε κατὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ, ἢ νὰ κωνῶν τούτους ἀσθενεῖς καὶ τῶν δύο ἑνοριῶν ἀπὸ τὸ ἀρτοφόριον τῆς μιᾶς, ἂν οἱ δύο ἑνορίες εὐρίσκονται στὴν ἴδια πόλιν.

ματοποιεῖται, τὰ ἰδιαίτερα κίνητρά της, τὶς ἐπὶ μέρους ἐπιδιώξεις της. Ἡ θεολογία ἔχει κάνει διάφορες τέτοιες ταξινομήσεις, μὲ κριτήρια παρμένα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, τὴν πατερικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν κοινὴν χριστιανικὴν πείραν.

Ἄνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς ταξινομήσεις, θὰ μπορούσαμε νὰ τάξουμε καὶ μιὰ πολὺ ἀπλῆ, ἀλλὰ κεφαλαιώδη, ἀπὸ τὴν ἄποψιν τοῦ πῶς βλέπει, πῶς ζῆ καὶ πῶς ἀντιμετωπίζει τὴν ἁμαρτία τοῦ ὁ ἄνθρωπος.

Ἄν ἡ ἁμαρτία εἶναι πάντα, καθ' ἑαυτή, μιὰ θανάσιμη ἐκδήλωσις τοῦ κακοῦ, ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμον καὶ στὸν ἄνθρωπον, ἀποκλείοντας τὸν παράδεισον, ποὺ ἄνοιξε γιὰ ὅλους ὁ Χριστὸς μὲ τὴ Σάρκωσι, τὴ Σταύρωσι, τὴν Ἀνάστασι καὶ τὴν Ἀνάληψί του, ὅμως τὸ βᾶρος της, ἡ ὀλέθρια ἀποτελεσματικότης της, ἡ ὀριστικὴ ἐπίτευξις τοῦ προορισμοῦ της εἶναι πράγματα ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὸ ποιά στάσι παίρνει ἀπέναντί της ὁ ἴδιος ὁ ἁμαρτωλός.

Λόγου χάρι, μιὰ ἢ περισσότερες ἑλαφρὲς ἁμαρτίες μπορεῖ νὰ εἶναι αἰτία μεγάλης ἐνοχῆς κι' ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν ὑπάρχη ἡ συναίσθησις, ἡ συντριβή, ἡ μετάνοια, ἡ προσπάθεια ἐξόδου κι' ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ δεσμά τους. Καὶ μιὰ ἢ περισσότερες μεγάλες ἁμαρτίες, ὁ φόνος, ἡ μοιχεία, ἡ ἄρπαγή, ὁ φθόνος κ.λ.π., μπορεῖ νὰ μὴ κατορθώσουν αὐτὸν τὸν ἀποκλεισμό, γιατί ὁ ὑποχείριός τους, ἕνας ληστής, ἕνας ἀκόλαστος, ἕνας δηλητηριασμένος βαρεῖα στὴν ψυχὴ ἄνθρωπος, ἀνένηψε καὶ «βαλὼν κλεῖδα τὸ μνήστητί μου» κέρδισε μονομιᾶς τὸν παράδεισον (πρβλ. τὴν «ἀλείψασαν τὸν Κύριον μύρω» πόρνη, τὸν ληστήν, τὸν Ζακχαῖον, τὴν προειδοποίησι τοῦ Χριστοῦ στοὺς Φαρισαίους: «οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσι ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», τὸν ἱερὸ Αὐγουστῖνον, τὸν Ἅγιο Βάρβαρον κ.λ.π.).

Μποροῦμε λοιπὸν νὰ χωρίσουμε, ἀνάλογα μὲ τὴν στάσι τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντί τους, τὶς ἁμαρτίες σὲ δυὸ μεγάλες κατηγορίες, ἀδιάφορα πρὸς τὸ εἶδός τους. Δηλαδή ὅλες οἱ ἁμαρτίες ἀνήκουν καὶ στὶς δυὸ κατηγορίες, χωρισμένες ἀντίστοιχα.

Στήν πρώτη κατηγορία, ἀνήκει κάθε ἁμαρτία, πού ὅποιος βρίσκεται στὰ δόκανά της τὴ θαρρεῖ σὰν κάτι τὸ καλὸ γι' αὐτὸν ἢ τουλάχιστο τὸ ἀναγκαῖο κι' ἀναπόφευκτο. Πρόκειται γιὰ μιὰ ὑποδούλωσι, γιὰ μιὰ φρικτὴ ὁμοθυμία ἀνάμεσα στὸν Σατανᾶ καὶ τὴν ψυχὴ, γιὰ τὴν πώρωσι, ἄσχετα μὲ τὸν βαθμὸ της. Ὁ ἄνθρωπος πού βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι, εἶναι τυφλὸς μπροστὰ στὸ πνευματικὸ φῶς, ἀνύποπτος γιὰ τὴ φοβερὴ του θέσι. Δὲν ἀηδιάζει καὶ δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ βγῆ ἀπὸ τὸν ζυγὸ τοῦ πάθους του. Ὅχι μόνον δὲν ἀπεχθάνεται τὴν ἁμαρτία του, ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖ γύρω της, στὴ συνειδησί του, ἓνα εἶδος φιλοσοφίας, πού δικαιολογεῖ κι' ἐξιδανικεῖ στὰ ἴδια του τὰ μάτια ὅ,τι θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν γι' αὐτὸν ἀντικείμενο ἀποστροφῆς, βδελυγμίας, τρόμου. Στολίζει κι' ἐπαινεῖ τὴν ἁμαρτία του ἢ τουλάχιστο δείχνει νοσηρὴ «κατανόησι» γι' αὐτή. Ἔτσι μένει μέσα στὴ σκιά τοῦ πνευματικοῦ θανάτου, χωρὶς νὰ δίνη ἔδαφος στὴ μετάνοια, σκληρυνόμενος ἀπὸ μέρα σὲ μέρα πῶς πολὺ στὴν κατάστασι αὐτὴ, πού καθιστᾶ βέβαιη κι' ὀριστικὴ τὴν ἀπώλεια, τὴν αἰώνια καταδίκη.

Στὴν ἄλλη κατηγορία, οἱ ἁμαρτίες διατηροῦν γιὰ τὴ συνείδησι περισσότερο ἢ λιγώτερο, πάντως ἄρκετά, τὴν ἀσχῆμα καὶ τὴ φρικτὴ σημασία τους, ὅπως τὴ δίνει τὸ Εὐαγγέλιο. Ἔχουν ὑποδουλώσει τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ κυρίως σωματικὰ κι' ὄχι ψυχικά. Ἰσχύουν γιὰ τὸ θῦμα τους τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου : «ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ». Ἡ θέλησίς του εἶναι στραμμένη πρὸς τὸν Θεό, ἀλλὰ, ὄντας ἀδύνατη, παρασύρεται ἀπὸ τὰ πάθη, ἀπὸ τὰ φόβητρα ἢ τὰ θέλητρα τοῦ κόσμου, καὶ εἴτε κρατιέται ὀλοένα στὴν ἁμαρτία, εἴτε μετὰ ἀπὸ κάθε ἀπόφασι καὶ προσπάθεια πρὸς διόρθωσι τοῦ βίου ξαναπέφτει. Κατάστασις θλιβερὴ κι' ἀξιοθρήνητη, ἀλλὰ ὄχι ἀποκρυσταλλωμένη ἀνεπανόρθωτα. Γιὰ μιὰ τέτοια ψυχὴ, εἶναι πιθανὴ ἢ κόλασις, ἀλλὰ πιθανὸς ἐπίσης κι' ὁ παράδεισος, καὶ μάλιστα περισσότερο. Γιὰ νὰ γίνῃ βέβαιο τὸ δεύτερο ἐνδεχόμενον, ἓνα μονάχα χρειάζεται : νὰ μὴν ἀποκάμῃ ὁ τέτοιος ἁμαρτωλὸς στὴ μετάνοιά του, στὴν ἐλπίδα του. Δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία, ὅσο μεγάλη κι' ἐπίμονη καὶ κυριαρχικὴ κι' ἂν παρουσιά-

ζεται, πού νά μή μπορῆ, στό τέλος, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ κι' ὁ ἀγώνας τῆς ψυχῆς νά τήν κάμουν πέρα μιὰ γιά πάντα.

Καθώς παρατηρεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, οἱ βαρεῖά ἀμαρτωλοί, μόλις μετανοήσουν πραγματικά καί δυνατά, εἶναι ἀσυγκράτητοι καί σάν νά τοὺς ἄναψε φωτιά γιά νέα ζωὴ ἢ μετανοια, κατορθώνουν μὲ τὶς καλές τοὺς πράξεις νά κάμουν τὸν ἑαυτό τοὺς κι' ἀπὸ χρυσάφι πιὸ καθαρὸν.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνσταντίνου Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ Ἁγία Κυριακὴ τῶν Βαΐων καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.— **Ἐπίκαιρα**: «Θέλομεν ἰδεῖν τὸν Χριστόν». Εἶναι ὅλως εὐχάριστον. Ὁ καλὸς κινηματογράφος.— **Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεολογίας, Ἡ νίκη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.— **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**, Ἐπιτάφιος στὸ Μεγάλον Βασίλειον.— **Ἀπόδοσις Θεοδόση Σπεράντσα**.— **Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδοξίας μας. Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας (Β').— **Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου**, Ἡ ἀλήθεια τοῦ κηρύγματος τῶν θείων Ἀποστόλων γίνεται ὀλοφάνερη ἀπὸ τὴν Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.— **Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη**— **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.— **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ συνειδητοποίησις τῆς ἀμαρτίας.

Τύποις: ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)
Ὁδὸς Λένουμαν 185, Ἀθῆναι — Τηλέφ. 530.318.

Ἐπιβλέπων Τυπογραφείου: Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστερὶ